

Teismo praktikos rinkinys

BENDROJO TEISMO (pirmoji išplėstinė kolegija) SPRENDIMAS

2020 m. gegužės 13 d.*

„Valstybės pagalba – Oro transporto sektorius – Pagalba, kurią Italija suteikė Sardinijos oro uostams – Sprendimas, kuriuo pagalba pripažįstama iš dalies suderinama ir iš dalies nesuderinama su vidaus rinka – Priskyrimas valstybei – Naudos gavėjai – Oro transporto bendrovėms, su kuriomis sudarytos sutartys, suteikta nauda – Rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio privataus ūkio subjekto principas – Poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai – Konkurencijos pažeidimas – Pareiga motyvuoti – Pagalbos schema – *De minimis* pagalba – Susigrąžinimas“

Byloje T-716/17

Germanwings GmbH, įsteigta Kelne (Vokietija), atstovaujama advokato A. Martin-Ehlers,

ieškovė,

prieš

Europos Komisiją, atstovaujamą advokatų T. Maxian Rusche ir S. Noë,

atsakovę,

dėl pagal SESV 263 straipsnį pateikto prašymo panaikinti 2016 m. liepos 29 d. Komisijos sprendimą (ES) 2017/1861 dėl valstybės pagalbos SA33983 (2013/C) (ex 2012/NN) (ex 2011/N) – Italija – Kompensacija Sardinijos oro uostams už viešųjų paslaugų išsipareigojimų vykdymą (VESP) (OL L 268, 2017, p. 1)

BENDRASIS TEISMAS (pirmoji išplėstinė kolegija),

kuriį sudaro kolegijos pirmininkas S. Papasavvas, teisėjai J. Svenningsen (pranešėjas), V. Valančius, Z. Csehi ir P. Nihoul,

posėdžio sekretorius P. Cullen, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2019 m. spalio 3 d. posėdžiui,

priima šį

* Proceso kalba: vokiečių.

Sprendimą

Ginčo aplinkybės

Dėl ginčijamų priemonių

1. Sardinijos saloje (Italija) yra penki oro uostai, tarp kurių yra Aljero, Kaljario Elmo ir Olbijos oro uostai.
2. Aljero oro uostą eksploatuoja *So.Ge.A.Al SpA* (toliau – SOGEAAL), kurios visas kapitalas buvo pasirašytas vietos valdžios institucijų, o didžioji jos akcijų dalis priklauso *Regione autonoma della Sardegna* (Sardinijos autonominis regionas, Italija, toliau – autonominis regionas), įskaitant netiesiogiai per *Società Finanziaria Industriale Regione Sardegna* (SFIRS). Kaljario Elmo oro uostą savo ruožtu eksploatuoja *So.G.Aer SpA* (toliau – SOGAER), bendrovė, kurios didžioji dalis akcijų priklauso Kaljario prekybos rūmams (toliau – *CCIA de Cagliari*), o Olbijos oro uostą eksploatuoja *GEASAR SpA* (toliau – GEASAR), Olbijoje registruota bendrovė, kurios dauguma akcijų priklauso privačiai įmonei *Meridiana SpA*.

Dėl autonominio regiono priimtų nuostatų

– Dėl Įstatymo Nr. 10/2010 3 straipsnio

3. 2010 m. balandžio 13 d. autonominis regionas priėmė *legge regionale n. 10 – Misure per lo sviluppo del trasporto aereo* (Regioninis įstatymas Nr. 10 – Priemonės dėl oro transporto vystymo) (*Bollettino ufficiale della Regione autonoma della Sardegna*, Nr. 12, 2010 m. balandžio 16 d.) (toliau – Įstatymas Nr. 10/2010).
4. Įstatymo Nr. 10/2010 3 straipsnis „Paskatos panaikinti salos oro transporto maršrutų sezoniškumą“ (*Incentivi alla destagionalizzazione dei collegamenti aerei isolani*) suformuluotas taip:

„1. Remiantis Komisijos komunikatu 2005/C 312/01 dėl Bendrijos gairių dėl oro uostų finansavimo ir valstybės pagalbos oro transporto bendrovių veiklai iš regioninių oro uostų pradėti, patvirtinamos 19 700 000 [EUR] 2010 m. ir 24 500 000 [EUR] kiekvieniems iš 2011–2013 m. išlaidos, skirtos salos oro uostams finansuoti, siekiant sustiprinti ir vystyti oro transportą, kaip visuotinės ekonominės svarbos paslaugą, įskaitant oro transporto maršrutų sezoniškumo panaikinimą.

2. Transporto pasiūlos kriterijai, pobūdis ir trukmė, taip pat oro uostus valdančių bendrovių veiklos planų rengimo gairės, kuriais atsižvelgiama į 2 straipsnyje nurodytas priemones, susijusias su teritoriniu tęstinumu, apibrėžiami regioninės vykdomosios valdžios rezoliucijoje, kuri turi būti priimta remiantis regioninio patarėjo transporto klausimais pasiūlymu, pritarus patarėjams planavimo, biudžeto, kreditų, regioninio planavimo, turizmo, amatų, prekybos, žemės ūkio, ganyklinio ūkininkavimo reformos, kultūros objektų, informavimo, laisvalaikio ir sporto klausimais.

3. 2 dalyje nurodyta rezoliucija ir veiklos planai, įskaitant tuos, kuriuos šio įstatymo įsigaliojimo dieną jau buvo nustačiusios oro uostų valdymo bendrovės, prie kurių pridėti atitinkami aktai ir sutartys, turi būti finansuojami, jeigu jie parengti atsižvelgiant į transporto pasiūlos kriterijus, pobūdį ir trukmę ir į 2 dalyje nurodytas gaires ir jeigu dėl jų prieš tai kreiptasi į kompetentingą komisiją dėl privalomos nuomonės.“

– Dėl Įstatymo Nr. 10/2010 įgyvendinimo aktu

- 5 Remdamasi Įstatymo Nr. 10/2010 3 straipsnio 2 dalimi autonominio regiono vykdomoji valdžia priėmė kelis šiame 3 straipsnyje numatytų priemonių įgyvendinimo aktus (toliau – įgyvendinimo aktai), o būtent 2010 m. liepos 29 d. *deliberazione della Giunta regionale n. 29/36* (Regioninės tarybos sprendimas Nr. 29/36) (toliau – Regioninis sprendimas Nr. 29/36), 2010 m. gruodžio 6 d. *la deliberazione della Giunta regionale n. 43/37* (Regioninės tarybos sprendimas Nr. 43/37) (toliau – Regioninis sprendimas Nr. 43/37) ir 2011 m. gruodžio 23 d. *la deliberazione della Giunta regionale n. 52/117* (Regioninės tarybos sprendimas Nr. 52/117) (toliau – Regioninis sprendimas Nr. 52/117) (toliau kartu su Įstatymo Nr. 10/2010 3 straipsniu – ginčijamos priemonės).
- 6 Šiuose įgyvendinimo aktuose iš esmės apibrėžiamos trys pagrindinės „veiklos“, už kurias oro uostus eksploatuojančios įmonės galėjo gauti kompensacijų iš autonominio regiono už 2010–2013 m., t. y.:
  - oro transporto bendrovių vykdomas oro eismo didinimas (toliau – 1 veikla),
  - oro transporto bendrovių vykdoma Sardinijos salos, kaip turistinės vietos, reklama (toliau – 2 veikla),
  - kita reklamos veikla, kurią oro uostus eksploatuojančios įmonės autonominio regiono sąskaita patikėjo tretiesiems paslaugų teikėjams, kurie nėra oro transporto bendrovės (toliau – 3 veikla).
- 7 Pirma, Regioniniame sprendime Nr. 29/36 buvo nurodyta, kad pagal Įstatymo Nr. 10/2010 3 straipsnį mažinant oro transporto maršrutų sezoniskumą buvo siekiama padidinti skrydžių dažnumą vidutinio aktyvumo sezonu ir žiemos sezonu ir pradėti teikti paslaugas naujais oro transporto maršrutais. Antra, šiame sprendime buvo nurodyta, kad galutinis tikslas, kurio siekiama Įstatymo Nr. 10/2010 3 straipsnyje numatytais regioninės oro transporto politikos skatinimo priemonėmis, yra stiprinti ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą ir vystyti vietos ekonomiką, turizmą ir kultūrą Sardinijos saloje.
- 8 Šiuo aspektu Regioniniame sprendime Nr. 29/36 buvo apibrėžti transporto paslaugų, už kurias 2010–2013 m. galėjo būti skirta kompensacija, kriterijai, pobūdis ir trukmė, taip pat pateiktos oro uostus eksploatuojančių įmonių „veiklos planų“ rengimo ir vertinimo gairės.
- 9 Konkrečiai kalbant, norėdama gauti Įstatyme Nr. 10/2010 numatytą finansavimą, oro uostą eksploatuojanti įmonė turėjo pateikti išsamų veiklos planą, kad autonominis regionas jį patvirtintų. Šiame plane turėjo būti nurodyta, kurią iš šio sprendimo 6 punkte minėtų 1–3 veiklos rūšių oro uostą eksploatuojanti įmonė ketina vykdyti siekdama Įstatymo Nr. 10/2010 tikslų. Šis planas turėtų būti sukonkretintas specialiais oro uostą eksploatuojančios įmonės ir oro transporto bendrovių susitarimais.
- 10 Kai oro uostą eksploatuojanti įmonė norėdavo gauti finansavimą dėl 1 veiklos, veiklos plane, kurį ji pateikdavo autonominiam regionui, turėdavo būti nurodyti „strateginių interesų maršrutai“ (nacionaliniai ir tarptautiniai) ir apibrėžti metiniai tikslai dėl skrydžių dažnumo, naujų maršrutų ir keleivių skaičiaus.
- 11 Italijos valdžios institucijų teigimu, šių strateginių interesų maršrutų eksploatavimas buvo visuotinės ekonominės svarbos paslauga, kurią oro transporto bendrovės teikė mainais už kompensaciją.
- 12 Veiklos plane, kuriame kalbama apie 2 veiklą, turėjo būti nurodyta speciali marketingo ir reklamos veikla, kuria siekiama padidinti keleivių skaičių ir reklamuoti oro uosto pasiekiamumo zoną.
- 13 Regioniniame sprendime Nr. 29/36 buvo numatyta, kad veiklos planai turi būti pagrįsti prognozėmis, susijusiomis su juose nurodytų veiklos rūšių pelningumo perspektyvomis.

- 14 Iš Regioninio sprendimo Nr. 29/36 matyti, kad veiklos planuose turėjo būti laikomasi tam tikrų principų:
- planuose nustatyti strateginių interesų maršrutai negalėjo sutapti su pagal viešosios paslaugos įpareigojimų sistemą jau eksploatuojamais maršrutais,
  - kiekvienam subsidijuojamam maršrutui skirtas finansavimas turėjo būti laipsniškai mažinamas,
  - į su oro transporto bendrovėmis sudarytą finansinę sutartį turėjo būti įtrauktas teritorijos reklamavimo planas.
- 15 Jei autonominis regionas konstatuodavo oro uostus eksploatuojančių įmonių pateiktų veiklos planų ir Įstatymo Nr. 10/2010 nuostatų bei jo įgyvendinimo aktų neatitikimus, jis galėdavo reikalauti, kad šie veiklos planai būtų pakeisti.
- 16 Patvirtinęs įvairius oro uostus eksploatuojančių įmonių jam pateiktus veiklos planus, autonominis regionas paskirstė šioms eksploatuojančioms įmonėms turimus finansinius išteklius dėl kiekvienų iš 2010–2013 m.
- 17 Jeigu oro uostus eksploatuojančių įmonių prašomos kompensacijos dydis viršijo Įstatyme Nr. 10/2010 numatytą sumą, Regioniniame sprendime Nr. 29/36 buvo numatyti preferenciniai skyrimo kriterijai.
- 18 Galutinės metinės išmokų sumos buvo nustatomos *a posteriori*, atsižvelgiant į sumas, galbūt mažesnes nei numatytos veiksmų planuose, kurias oro uostus eksploatuojančios įmonės faktiškai mokėjo įgyvendindamos minėtus planus. Kad patvirtintų šias sumas, šios eksploatuojančios įmonės turėjo pateikti ataskaitas, kuriose, be kita ko, būtų nurodytos įmonėms vykdant veiklą faktiškai patirtos išlaidos, pagrįstos patvirtinamaisiais dokumentais.
- 19 Be to, įgyvendinimo aktuose buvo numatyta, kad oro uostus eksploatuojančios įmonės turi užtikrinti oro transporto bendrovių veiklos rezultatų stebėseną. Konkrečiai kalbant, juose nustatyta, kad oro uostus eksploatuojančių įmonių ir oro transporto bendrovių sudaryti specialūs susitarimai numato sankcijų taikymą oro transporto bendrovėms, jei nesilaikoma iš anksto nustatytų tikslų, be kita ko, susijusių su skrydžių dažnumu ir keleivių skaičiumi.
- 20 Galiausiai autonominio regiono išmokos buvo mokamos per SFIRS *ad hoc* įsteigtą ir valdomą regioninį fondą, kuris išskaičiuodavo 4 % iš visų galutinių minėtų išmokų sumų. Be to, kadangi *a priori* buvo sumokėta tik pirmoji lėšų dalis, atitinkanti 20 % referenciniais metais mokėtinų lėšų, oro uostus eksploatuojančios įmonės galėjo SFIRS prašyti išmokėti finansinius avansus, kurie buvo skiriami sumokėjus komisinių mokesčių ir palūkanas.

Dėl ginčijamos sutarties

- 21 Ieškovė *Germanwings GmbH* yra nuo 2002 m. veiklą vykdanči „low-cost“ keleivių vežimo oro transporto bendrovė, kuri, be kita ko, eksploatuoja trumpojo, vidutinio ir ilgojo nuotolio maršrutų tinklą ir skraidina daugiausia į Europos Sąjungos oro uostus, įskaitant Kaljario-Elmo oro uostą, ir iš jų.
- 22 SOGAER, Kaljario Elmo oro uostą eksploatuojanti įmonė, savo interneto svetainėje paskelbė pranešimą, kuriame paragino oro transporto bendroves pateikti jai verslo planus dėl maršrutų iš šio oro uosto ir į jį ir dėl rinkodaros sutarčių sudarymo, siekiant reklamuoti Sardinijos salą.

- 23 Bendrovė SOGAER autonominiam regionui pateikė 2010 m. ir 2011–2013 m. (trejų metų laikotarpio) veiklos planus ir atitinkamas paraiškas dėl finansavimo. Šie planai buvo patvirtinti ir SOGAER 2010 m. ir 2011–2013 m. laikotarpiui skirtos sumos buvo nustatytos atitinkamai regioniniais sprendimais Nr. 43/37 ir Nr. 52/117.
- 24 Šiomis aplinkybėmis 2012 m. ieškovė ir SOGAER sudarė sutartį (toliau – ginčijama sutartis). Pagal šią sutartį ieškovė už 30 000 EUR atlygį įsipareigojo reklamuoti Sardinijos regioną, Kaljarį ir savo tiesioginius skrydžius tarp Kaljario Elmo ir Kelno Bonos (Vokietija), taip pat tarp Kaljario Elmo ir Štutgarto (Vokietija). Šiuo tikslu ieškovė trečiajam paslaugų teikėjui pavedė surengti reklamos kampaniją, ši kampanija kainavo 40 000,18 EUR; nuo iš SOGAER gautos 30 000 EUR sumos susidariusį skirtumą padengė ieškovė. Ši reklamos kampanija tęsėsi nuo 2012 m. gruodžio 10 d. iki 2013 m. sausio 9 d.
- 25 2012 m. gruodžio 20 d. ieškovė išrašė sąskaitą faktūrą dėl 30 000 EUR sumos. 2013 m. balandžio 19 d. SOGAER apmokėjo šią sąskaitą faktūrą elektroniniu būdu atlikdama minėtos sumos mokėjimo pavedimą (toliau – ginčijamas mokėjimas).

Dėl ginčijamo sprendimo

- 26 2011 m. lapkričio 30 d. Italijos Respublika, remdamasi SESV 108 straipsnio 3 dalimi, pranešė Komisijai apie Įstatymą Nr. 10/2010, ir jis buvo nagrinėjamas pagal 1999 m. kovo 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 659/1999, nustatančio išsamias EB sutarties 93 straipsnio taikymo taisykles (OL L 83, 1999, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 1 t., p. 339), III skyrių.
- 27 2013 m. sausio 23 d. raštu Komisija pranešė Italijos Respublikai apie savo sprendimą pradėti SESV 108 straipsnio 2 dalyje numatytą formalią tyrimo procedūrą dėl pagalbos schemos, apie kurią pranešta (toliau – ginčijama pagalbos schema). 2013 m. gegužės 30 d. paskelbusi šį sprendimą *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* (OL C 152, 2013, p. 30), Komisija paragino suinteresuotąsias šalis pateikti pastabas dėl tariamos pagalbos schemos.
- 28 Italijos valdžios institucijos ir suinteresuotosios šalys, įskaitant Algero, Kaljario Elmo ir Olbijos oro uostus eksploatuojančias įmones, pateikė rašytines pastabas. Ieškovė rašytinių pastabų nepateikė. Komisija perdavė suinteresuotųjų šalių pastabas Italijos valdžios institucijoms ir šios galėjo dėl jų pateikti savo pastabas.
- 29 2014 m. vasario 24 d. raštais Komisija suinteresuotosioms šalims pranešė, kad 2014 m. vasario 20 d. priėmė Komunikatą „Valstybės pagalbos oro uostams ir oro transporto bendrovėms gairės“ (OL C 99, 2014, p. 3) ir kad šios gairės nagrinėjamu atveju bus taikomos nuo jų paskelbimo Oficialiajame leidinyje dienos. 2014 m. balandžio 15 d. Oficialiajame leidinyje (OL C 113, 2014, p. 30) buvo paskelbtas pranešimas, kuriuo valstybių narių ir suinteresuotųjų šalių paprašyta per vieną mėnesį nuo minėtų gairių paskelbimo pateikti pastabas dėl šių gairių taikymo šiai bylai.
- 30 2016 m. liepos 29 d. Komisija priėmė Sprendimą (ES) 2017/1861 dėl valstybės pagalbos SA33983 (2013/C) (ex 2012/NN) (ex 2011/N) – Italija – Kompensacija Sardinijos oro uostams už viešųjų paslaugų įsipareigojimų vykdymą (VESP) (OL L 268, 2017, p. 1; toliau – ginčijamas sprendimas). Jo rezoliucinė dalis suformuluota taip:

„1 straipsnis

1. Schema, kurią Italija nustatė [Į]statymu [Nr. 10/2010], valstybės pagalbos pagal [SESV] 107 straipsnio 1 dalį <...> SOGEAAL <...>, <...> SOGAER <...> ir <...> GEASAR <...> nesuteikta.

2. Schema, kurią Italija nustatė Įstatymu Nr. 10/2010, yra valstybės pagalba pagal [SESV] 107 straipsnio 1 dalį, suteikta bendrovėms „Ryanair“/AMS, „Air Berlin“, „Meridiana“, „Alitalia“, „Air Italy“, „Volotea“, „Wizzair“, „Norwegian“, „JET2.COM“, „Niki“, „Tourparade“, ieškovei, „Air Baltic“ ir „Vueling“, tiek, kiek tai susiję su tų bendrovių skrydžiais, vykdomais Kaljario Elmo ir Olbijos oro uostuose.

3. 2 dalyje nurodytą valstybės pagalbą Italija suteikė pažeisdama [SESV] 108 straipsnio 3 dalį.

4. 2 dalyje nurodyta valstybės pagalba yra nesuderinama su vidaus rinka.

2 straipsnis

1. Italija turi iš pagalbos gavėjų išieškoti 1 straipsnio 2 dalyje nurodytą valstybės pagalbą.

<...>

3. Išieškotinioms sumoms taikomos palūkanos, skaičiuojamos nuo tų sumų suteikimo pagalbos gavėjams dienos iki jų faktinio išieškojimo.

<...>

5. Italija nuo šio sprendimo priėmimo dienos nutraukia visus dar neįvykdytus 1 straipsnio 2 dalyje nurodytos pagalbos mokėjimus.

3 straipsnis

1. 1 straipsnio 2 dalyje nurodyta pagalba išieškoma nedelsiant ir veiksmingai.

2. Italija užtikrina, kad šis sprendimas būtų įgyvendintas per keturis mėnesius nuo pranešimo apie šį sprendimą dienos.

4 straipsnis

1. Per du mėnesius nuo pranešimo apie šį sprendimą dienos Italija pateikia Komisijai tokią informaciją:

- visų pagalbos gavėjų, kurie pagalbą gavo pagal 1 straipsnio 2 dalyje nurodytą schemą, sąrašą ir bendrą kiekvieno iš jų pagal schemą gautos pagalbos sumą,
- bendrą sumą (pagrindinę sumą ir palūkanas), kuri turi būti išieškota iš kiekvieno gavėjo,
- išsamų priemonių, kurių ėmėsi ar ketina imtis šiam sprendimui įvykdyti, apibūdinimą,
- dokumentus, kuriais įrodoma, kad gavėjų paprašyta pagalbą grąžinti.

2. Italija informuoja Komisiją apie pažangą, padarytą taikant nacionalines priemones, kurių imtasi šiam sprendimui įgyvendinti, kol bus išieškota visa 2 straipsnyje nurodyta pagalba. Komisijos prašymu Italija nedelsdama pateikia informaciją apie priemones, kurių ėmėsi arba ketina imtis šiam sprendimui įgyvendinti. Italija taip pat pateikia išsamią informaciją apie iš pagalbos gavėjų jau išieškotas pagalbos sumas ir palūkanas.

5 straipsnis

Šis sprendimas skirtas Italijos Respublikai.“

- 31 Dėl ginčijamo sprendimo taikymo srities Komisija šio sprendimo 344–346 konstatuojamosiose dalyse nurodė, kad jis neturi aprėpti pagalbos priemonių, nagrinėtų per atskirą tyrimą dėl Aljero oro uosto. Iš tiesų, kiek tai susiję su šiuo oro uostu, dėl SOGEAAL ir bendrovės *Ryanair Ltd* jau 2003 m. sudarytų ir vėliau pratėtų sutarčių Italijos oro transporto bendrovė buvo pateikusi skundą. Remdamasi juo 2007 m. rugsėjo 12 d. Komisija pradėjo SESV 108 straipsnio 2 dalyje numatytą formalią tyrimo procedūrą, susijusią su tariama valstybės pagalba, suteikta Aljero oro uostui ir Aljero oro uosto *Ryanair* ir kitiems oro vežėjams (OL C 12, 2008, p. 7). 2012 m. birželio 27 d. ši procedūra buvo išplėsta siekiant apimti papildomas Italijos priemones, kurios nebuvo nurodytos pirminiame skunde (OL C 40, 2013, p. 15), įtraukiant „visas oro bendrovei „Ryanair“ ir jos patronuojamai bendrovei AMS bei kitoms [Aljero] oro uostu besinaudojančioms oro bendrovėms nuo 2000 m. skirtas pagalbos priemones[, v]isų pirma <...> tiesiogiai iš SOGEAAL gautas finansinės paramos dotacijas arba per šį oro uosto veiklos vykdytoją suteiktas dotacijas, vykdančios nuo 2000 m. su „Ryanair“ ir kitais oro vežėjais sudarytus susitarimus dėl oro uosto ir pardavimo paslaugų“.
- 32 Po šios procedūros buvo priimtas 2014 m. spalio 1 d. Komisijos sprendimas (ES) 2015/1584 dėl valstybės pagalbos SA.23098 (C 37/07) (ex NN 36/07), kurią Italija suteikė bendrovei *Società di Gestione dell'Aeroporto di Alghero So.Ge.A.AL S.p.A.* ir įvairiems Aljero oro uoste veiklą vykdančioms oro vežėjams (OL L 250, 2015, p. 38); jame Komisija, taikydama rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio privataus ūkio subjekto principą, be kita ko, nusprendė, kad autonominio regiono kontroliuojamos SOGEAAL ir tam tikrų oro transporto bendrovių sudarytos sutartys dėl naujų oro maršrutų į Aljero oro uostą ir iš jo reklamavimo ir skraidinimo jais, taip pat dėl rinkodaros ir reklamos nėra SESV 107 straipsnio 1 dalyje numatyta pagalba. Dėl kitų oro transporto bendrovių, įskaitant ieškovę, sudariusių analogiškas sutartis su SOGEAAL, Komisija nusprendė, kad šios sutartys yra su vidaus rinka nesuderinama pagalba, kaip tai suprantama pagal tą pačią nuostatą.
- 33 Vis dėlto dėl 2010–2013 m. laikotarpio ieškovė su SOGEAAL nesudarė sutarties, kuriai būtų taikoma Įstatymu Nr. 10/2010 nustatyta pagalbos schema.
- 34 Nors ne visi SOGEAAL mokėjimai už paslaugas, priskiriami Įstatyme Nr. 10/2010 numatyti 1 ir 2 veiklai, buvo atlikti pagal sutartis, nagrinėtas per atskirą tyrimą tik dėl Aljero oro uosto, Komisija nusprendė, kad dauguma jų buvo patikrinti toje kitoje byloje. Be to, Komisija pažymėjo, kad „ne visais atvejais paprasta aiškiai jas atskirti, nes bendrovės SOGEAAL ir atitinkamo oro vežėjo finansiniai ryšiai atitinkamą laikotarpį gali būti nustatomi pagal įvairias sutartis ir tik kelios iš jų buvo nagrinėtos [byloje, kurioje priimtas sprendimas 2015/1584]“. Taigi ji nusprendė, kad į ginčijamo sprendimo taikymo sritį neturi patekti visi susitarimai, kuriuos oro transporto bendrovės sudarė su SOGEAAL pagal šioje byloje nagrinėjamą schemą, kitaip tariant, ginčijamų priemonių dalis, susijusi su Aljero oro uostu.
- 35 Galiausiai ginčijamame sprendime Komisija teigė, kad nagrinėjamu atveju pradėta procedūra neapėmė potencialios pagalbos, kurią oro uostus eksploatuojančios įmonės suteikė 3 veiklą vykdančioms paslaugų teikėjams, kurie nėra oro transporto bendrovės. Taigi ginčijamo sprendimo 346 konstatuojamojoje dalyje ji nusprendė negalinti pateikti nuomonės šiuo klausimu.

Dėl įvykių po ginčijamo sprendimo

- 36 Apie ginčijamą sprendimą ieškovei buvo pranešta 2016 m. rugpjūčio 4 d. autonominio regiono laišku; jis buvo gautas 2016 m. rugpjūčio 15 d. Šiame laiške autonominis regionas informavo ieškovę apie ginčijamo sprendimo priėmimą ir paprašė remiantis prie šio laiško pridėta sutrumpinta ginčijamo sprendimo versija nurodyti, kokių duomenų nepateikti Oficialiajame leidinyje skelbiamoje versijoje; ši versija buvo paskelbta 2017 m. spalio 18 d.
- 37 Atsakydama 2016 m. rugpjūčio 19 d. laiške ieškovė autonominiam regionui nurodė, kad dėl trūkstamų ištraukų negali gerai suprasti ginčijamo sprendimo. Vis dėlto šiame laiške ji nurodė, kokia informacija, jos nuomone, yra konfidenciali.

- 38 2017 m. birželio 7 d. autonominis regionas priėmė sprendimą dėl susigrąžinimo; 2017 m. rugpjūčio 10 d. apie jį buvo pranešta ieškovei ir pateikta jos požiūriu nekonfidenciali ginčijamo sprendimo versija. Tame sprendime ieškovei buvo nurodyta grąžinti autonominiam regionui 28 881 EUR sumą ir 1 678,48 EUR palūkanų, t. y. iš viso 30 559,48 EUR.
- 39 Priėmus sprendimą dėl susigrąžinimo 2017 m. rugpjūčio 14 d. elektroniniu laišku ieškovė Komisijoje užginčijo pareigą grąžinti tame sprendime reikalaujamą sumą, nes tai yra *de minimis* pagalba, kaip ji suprantama pagal 2006 m. gruodžio 15 d. Komisijos reglamentą (EB) Nr. 1998/2006 dėl [SESV 107 ir 108] straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai (OL L 379, 2006, p. 5; toliau – 2006 m. *de minimis* reglamentas). Be to, ieškovė prašė Komisijos pateikti tokį rašytinį patvirtinimą, kuriuo ji galėtų remtis nacionaliniame teisme, nes ketino pateikti skundą dėl minėto sprendimo.
- 40 2017 m. rugpjūčio 18 d. elektroniniame laiške Komisija ieškovei pranešė, kad negali pateikti prašomo patvirtinimo, ir, be kita ko, pažymėjo, pirma, kad ginčijamame sprendime nenumatyta galimybės nukrypti nuo pareigos susigrąžinti *de minimis* pagalbą, nesvarbu, ar tai būtų daroma pagal 2006 m. *de minimis* reglamentą, ar pagal 2013 m. gruodžio 18 d. Komisijos reglamentą (ES) Nr. 1407/2013 dėl [SESV] 107 ir 108 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai (OL L 352, 2013, p. 1; toliau – 2013 m. *de minimis* reglamentas), ir, antra, kad „skaidrumo sąlyga“, numatyta ir viename, ir kitame reglamente, nėra įvykdyta.
- 41 2017 m. rugpjūčio 23 d. elektroniniame laiške ieškovė nesutiko su Komisijos teiginiais. Vėliau ieškovė telefonu susisiekė su Komisijos Teisės tarnyba; 2017 m. spalio 13 d. elektroniniame laiške ši jai nurodė, kad Komisijos tarnybų požiūris nepasikeitė.

Procesas ir šalių reikalavimai

- 42 2017 m. spalio 18 d. Bendrojo Teismo kanceliarija gavo šį ieškovės ieškinį.
- 43 Du kartus pasikeitus procesiniais dokumentais 2018 m. balandžio 5 d. rašytinė proceso dalis buvo baigta.
- 44 2018 m. gegužės 16 d. Bendrasis Teismas, išklauses šalis, nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą, kol bus baigta rašytinė proceso dalis susijusiose bylose *Ryanair ir Airport Marketing Services / Komisija* (T-833/17) ir *easyJet Airline / Komisija* (T-8/18); nurodytose bylose tai įvyko atitinkamai 2018 m. rugsėjo 21 d. ir liepos 23 d.
- 45 Per 2019 m. birželio 19 d. plenarinę konferenciją Bendrasis Teismas, remdamasis pirmosios kolegijos ir [Bendrojo Teismo] pirmininko pavaduotojo siūlymu ir taikydamas Procedūros reglamento 28 straipsnį, nusprendė perduoti bylą pirmajai kolegijai, kuri posėdžiauja kaip išplėstinė penkių teisėjų kolegija.
- 46 Tada, atsižvelgdamas į teisėjo pranešėjo siūlymą, Bendrasis Teismas nusprendė pradėti žodinę proceso dalį. Ruošiantis šiai daliai ieškovės ir Komisijos buvo paprašyta raštu atsakyti į Bendrojo Teismo klausimus, pateiktus taikant proceso organizavimo priemones. Jos šiuos prašymus įvykdė per nustatytą terminą, t. y. 2019 m. rugsėjo 3 d. 2019 m. rugsėjo 6 d. Komisija pateikė papildomą atsakymą į minėtas proceso organizavimo priemones; jis buvo pridėtas prie bylos medžiagos.
- 47 Šalys buvo išklaustos ir atsakė į Bendrojo Teismo pateiktus klausimus per 2019 m. spalio 3 d. posėdį. Komisija taip pat patikslino, kad, priešingai, nei teigiama triplike, kuriame nurodyta, jog ji prašo atmesti ieškinį kaip nepriimtina arba nepatenkinus šio reikalavimo, kaip nepagrįstą, iš tikrųjų ji prašo atmesti ieškinį kaip nepagrįstą.

48 Ieškovė Bendrojo Teismo prašo:

- panaikinti ginčijamą sprendimą, visų pirma jo 1 straipsnio 2 dalį, tiek, kiek joje minima ieškovė, ir 2 straipsnio 1 dalį tiek, kiek joje nurodyta susigražinti pagalbą iš ieškovės,
- priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas.

49 Komisija Bendrojo Teismo prašo:

- atmesti ieškinį kaip nepagrįstą,
- priteisti iš ieškovės bylinėjimosi išlaidas.

Dėl teisės

50 Grįsdama ieškinį ieškovė nurodo tris ginčijamo sprendimo panaikinimo pagrindus, iš esmės grindžiamus:

- pirma, SESV 107 straipsnio 1 dalies pažeidimu, nes neišnagrinėjusi, ar SOGAER veikė kaip rinkos ekonomikos sąlygomis veikiantis privatus ūkio subjektas, Komisija neįrodė pagalbos buvimo,
- antra, SESV 107 straipsnio 1 dalies pažeidimu, nes Komisija neįrodė, kad pagalba, kurią gavo ieškovė, iškraipo arba galėjo iškraipyti konkurenciją ir daro poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai,
- trečia, teisės klaida, nes Komisija neišnagrinėjo, ar ginčijamas mokėjimas yra *de minimis* pagalba.

Dėl pirmojo ieškinio pagrindo, grindžiamo SESV 107 straipsnio 1 dalies pažeidimu dėl to, kad neišnagrinėjusi, ar SOGAER veikė kaip rinkos ekonomikos sąlygomis veikiantis privatus ūkio subjektas, Komisija neįrodė pagalbos buvimo

51 Grįsdama pirmąjį ieškinio pagrindą, kurį sudaro dvi dalys, ieškovė mano, kad Komisija neįrodė, jog jai buvo suteikta pagalba. Pirmojo ieškinio pagrindo pirmoje dalyje ieškovė iš esmės teigia, kad atsižvelgiant į tai, jog reikėtų skirti du skirtingus „lygius“, t. y. autonominio regiono lygį ir oro uostus eksploatuojančių įmonių lygį, vertinant valstybės pagalbos buvimą, priešingai, nei buvo manoma ginčijamame sprendime, reikšmingas yra oro uostus eksploatuojančių įmonių, visų pirma SOGAER, lygis.

52 Antroje dalyje ieškovė teigia, kad valstybės pagalbos buvimo SOGAER lygiu analizė būtų leidusi Komisijai padaryti išvadą, jog ginčijamam mokėjimui taikomas rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio privataus ūkio subjekto principas (toliau – privataus ūkio subjekto principas).

53 Komisija prašo atmesti pirmąjį ieškinio pagrindą kaip nereikšmingą ir bet kuriuo atveju nepagrįstą. Be to, ji nurodo kelis nepriimtumo pagrindus, dėl kurių nuomonę reikia pateikti iš eilės nagrinėjant pirmojo ieškinio pagrindo dalis, nes kiekvienas jų yra susijęs su atitinkama dalimi.

Dėl pirmojo ieškinio pagrindo pirmos dalies, susijusios su lygiu, kuris yra reikšmingas vertinant valstybės pagalbos buvimą

54 Ieškovė nurodo, kad, vertinant valstybės pagalbos buvimą šioje byloje, reikšmingas analizės lygis yra SOGAER lygis, nes iš esmės jos elgesį reikia nagrinėti neatsižvelgiant į autonominio regiono sukurtą ginčijamą pagalbos schemą.

- 55 Pirma, ieškovė pabrėžia, kad pagal ginčijamą pagalbos schemą nėra numatyta mokėti jai subsidijas. Iš tiesų, kaip matyti, be kita ko, iš ginčijamo sprendimo 76, 78 konstatuojamųjų dalių ir 86 konstatuojamosios dalies d punkto, savo lėšas autonominis regionas pervedė oro uostus eksploatuojančioms įmonėms, o ne oro transporto bendrovėms; su pastarosiomis jo nesiejo sutartiniai santykiai. Daugių daugiausia šis regionas buvo oro transporto bendrovėms išmokėtų sumų finansavimo šaltinis.
- 56 Antra, oro uostus eksploatuojančios įmonės pačios nusprendė sudaryti sutartis su oro transporto bendrovėmis ir prirėkus prašyti lėšų iš autonominio regiono, nes ketino pervesti jas oro transporto bendrovėms; eksploatuojančios įmonės neprivalėjo prašyti minėtų lėšų. Minėtas regionas nekontroliavo nei SOGAER, nei *CCLIA de Cagliari*, kuri yra nuo autonominio regiono nepriklausomas viešasis subjektas, todėl negalėjo SOGAER daryti spaudimo ir priversti jos prašyti lėšų. Be to, tariamas oro uostus eksploatuojančių įmonių sprendimas prašyti lėšų buvo grindžiamas ekonominio pobūdžio samprotavimais, juo labiau kad eksploatuojančios įmonės, norėdamos gauti lėšų, turėjo mokėti regionui „atlygį“, t. y. atskaityti 4 %, o tam tikrais atvejais – sumokėti šio sprendimo 20 punkte nurodytus komisinių mokesčių ir palūkanas. Taigi jos kreipdavosi į regioną dėl lėšų tik tada, kai tikėtinas pelnas iš sutarties su konkrečia oro transporto bendrove būdavo didesnis nei tokį atlygį atitinkančios išlaidos ir visos kitos atitinkamos išlaidos.
- 57 Ieškovės teigimu, faktiškai į ginčijamą pagalbą schemą visiškai nereikia kreipti dėmesio, o SOGAER veiksmus reikia nagrinėti atsižvelgiant į valstybės pagalbą reglamentuojančias taisykles, nes, kaip konstatuota ginčijamo sprendimo 55 konstatuojamojoje dalyje, 94,35 % jos kapitalo priklauso valstybės įmonei *CCLIA de Cagliari*, kaip tai suprantama pagal 2006 m. lapkričio 16 d. Komisijos direktyvą 2006/111/EB dėl finansinių santykių tarp valstybių narių ir valstybės įmonių skaidrumo ir dėl finansinio skaidrumo tam tikrose įmonėse (OL L 318, 2006, p. 17). Kaip Bendrasis Teismas konstatavo 2018 m. gruodžio 13 d. sprendimuose *Ryanair ir Airport Marketing Services / Komisija* (T-53/16, EU:T:2018:943) ir *Ryanair ir Airport Marketing Services / Komisija* (T-165/15, EU:T:2018:953), SOGAER situacija nesiskiria nuo Po-Bearno ir Nimo-Izeso-Le Vigano oro uostus eksploatuojančių įmonių, kurias taip pat kontroliuoja vietos prekybos rūmai, situacijų.
- 58 Komisija remiasi nepriimtino pagrindu, kuris iš esmės pateiktas dėl visos pirmojo ieškinio pagrindo pirmos dalies. Subsidiariai Komisija prašo atmesti šią pirmą dalį kaip nepagrįstą.

– Dėl pirmojo ieškinio pagrindo pirmos dalies priimtino

- 59 Komisija mano, kad dublike ieškovė pripažino, jog privataus ūkio subjekto principas netaikomas autonominiam regionui, ir pateikė argumentų, grindžiamų tuo, kad SOGAER, o ne autonominis regionas buvo vienintelis nagrinėjamą pagalbą teikęs subjektas. Šie argumentai, kurie iš esmės sudaro pirmojo ieškinio pagrindo pirmą dalį, yra nauji, taigi ir nepriimtini.
- 60 Atsakydama į Bendrojo Teismo klausimą ieškovė ginčija pirmos dalies nepriimtumą.
- 61 Šiuo klausimu reikia priminti, kad argumentai, kurių turinys yra glaudžiai susijęs su ieškinyje nurodytu panaikinimo pagrindu, negali būti laikomi naujais pagrindais, kaip tai suprantama pagal Procedūros reglamentą, nors jie pirmą kartą buvo suformuluoti dublike. Tokie argumentai papildo anksčiau nurodytą pagrindą ir Sąjungos teismas leidžia juos pateikti dublike (šiuo klausimu žr. 1999 m. sausio 28 d. Sprendimo *BAI / Komisija*, T-14/96, EU:T:1999:12, 66 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją). Vis dėlto tokių dublike pateiktų argumentų, kuriais siekiama papildyti ieškinyje nurodytus pagrindus, priimtumu negalima remtis siekiant kompensuoti pateikiant ieškinį padarytą Procedūros reglamento 76 straipsnio d punkto reikalavimų pažeidimą, nes priešingu atveju ši nuostata netektų prasmės (šiuo klausimu žr. 2008 m. gegužės 19 d. Nutarties *TFI / Komisija*, T-144/04, EU:T:2008:155, 30 punktą).

- 62 Šiuo atveju, nors iš tikrųjų ieškovė ieškinyje aiškiai nenurodė, jog laiko SOGAER nagrinėjamą pagalbą „teikusiu subjektu“, vis dėlto tame ieškinyje ji nesutiko su ginčijamame sprendime Komisijos taikytu požiūriu. Ieškovė jame pažymėjo, kad atsižvelgiant į privataus ūkio subjekto principą turėjo būti nagrinėjama ginčijama sutartis, o ne autonominio regiono priimtos priemonės, ir tvirtino, kad „[Istatyme Nr. 10/2010] numatyta schema [neturėjo] reikšmės, nes vien pagal ją [nebuvo] numatyta jokių subsidijų ieškovės naudai“, kad „[autonominis regionas] nemokėjo ieškovei subsidijų“, taip pat kad „subsidiją oro transporto bendrovėms mokėjo oro uostus eksploatuojančios įmonės, todėl būtent šis sutartinis santykis turėtų būti nagrinėjamas vertinant pagalbos buvimą“, ir kad „lemiamas veiksnys yra <...> oro uostą eksploatuojančios įmonės ir ieškovės rinkodaros susitarimo sudarymas“.
- 63 Be to, jau ieškinyje ieškovė rėmėsi tuo, kad SOGAER yra valstybės įmonė, o ši aplinkybė, jos nuomone, buvo pagrindas išnagrinėti, ar ši oro uostą eksploatuojanti įmonė veikė kaip privatus ūkio subjektas.
- 64 Iš to matyti, kad ieškovės argumentai, jog SOGAER yra atitinkamą pagalbą teikęs subjektas, nėra nauji ir kad dubliko pirmoje dalyje pateikti argumentai papildė ieškinyje nurodytą pirmąjį pagrindą. Vadinasi, pirmojo ieškinio pagrindo pirma dalis yra priimtina.

– *Dėl pirmojo ieškinio pagrindo pirmos dalies pagrįstumo*

- 65 Pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį valstybės arba iš valstybės išteklių bet kokia forma suteikta pagalba, kuri, palaikydama tam tikras įmones arba tam tikrų prekių gamybą, iškraipo arba gali iškraipyti konkurenciją, yra nesuderinama su vidaus rinka, kai daro įtaką valstybių narių tarpusavio prekybai. Todėl norint priemonę kvalifikuoti kaip valstybės pagalbą, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, turi būti įvykdytos keturios sąlygos, t. y. tai turi būti valstybės arba iš valstybės išteklių suteikta pagalba, ji turi galėti paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą, ja turi būti suteikta atrankinė nauda gavėjui ir ji turi iškraipyti konkurenciją arba galėti ją iškraipyti (žr. 2017 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *ENEA*, C-329/15, EU:C:2017:671, 17 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 66 Dėl pirmosios sąlygos, susijusios su kvalifikavimu kaip valstybės pagalbos, reikia priminti, kad valstybės arba iš valstybės išteklių suteikta pagalba nebūtinai turi būti atitinkamos valstybės centrinės valdžios priimta priemonė. Tai gali būti ir žemesnio lygmens institucijos priimta priemonė. Iš tiesų teritorinių vienetų, o ne centrinės valdžios priimta priemonė gali būti pagalba, jei įvykdytos SESV 107 straipsnio 1 dalyje nustatytos sąlygos (1987 m. spalio 14 d. Sprendimo *Vokietija / Komisija*, 248/84, EU:C:1987:437, 17 punktas ir 2006 m. rugsėjo 6 d. Sprendimo *Portugalija / Komisija*, C-88/03, EU:C:2006:511, 55 punktas). Kitaip tariant, valstybių narių žemesnio lygmens institucijų (decentralizuotų, federalinių, regioninių ar kt.), nepaisant jų teisinio statuso ir pavadinimo, priimtos priemonės, kaip ir federalinės ar centrinės valdžios priimtos priemonės, patenka į SESV 107 straipsnio 1 dalies taikymo sritį, jei įvykdytos šioje nuostatoje numatytos sąlygos (2002 m. kovo 6 d. Sprendimo *Diputación Foral de Iľava ir kt. / Komisija*, T-92/00 ir T-103/00, EU:T:2002:61, 57 punktas ir 2011 m. gegužės 12 d. Sprendimo *Région Nord-Pas de Calais ir kt. / Komisija*, T-279/08 ir T-267/08, EU:T:2011:209, 108 punktas).
- 67 Dėl pirmos sąlygos taip pat reikia priminti, jog tam, kad nauda galėtų būti kvalifikuota kaip pagalba, kaip ji suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, ji turi būti, pirma, suteikta tiesiogiai ar netiesiogiai iš valstybės išteklių ir, antra, priskirta valstybei (žr. 2002 m. gegužės 16 d. Sprendimo *Prancūzija / Komisija*, C-482/99, EU:C:2002:294, 24 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją, taip pat 2017 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *ENEA*, C-329/15, EU:C:2017:671, 20 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją), nes šios dvi smulkesnės sąlygos yra kumuliacinės (šiuo klausimu žr. 2019 m. kovo 28 d. Sprendimo *Vokietija / Komisija*, C-405/16 P, EU:C:2019:268, 48 ir 63 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją, taip pat 2006 m. balandžio 5 d. Sprendimo *Deutsche Bahn / Komisija*, T-351/02, EU:T:2006:104, 103 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

- 68 Ginčijamo sprendimo antraštinės dalies „7.2.1.2 Valstybės ištekliai ir prisk[yrimas] valstybei“ 355–361 konstatuojamosiose dalyse Komisija kartu išnagrinėjo dvi smulkesnes sąlygas dėl valstybės išteklių panaudojimo ir priskyrimo valstybei. Iš pradžių to sprendimo 356 konstatuojamojoje dalyje ji konstatavo, kad ginčijama pagalbos schema buvo finansuojama iš autonominio regiono išteklių, o kadangi ši schema grindžiama regioniniu įstatymu, ji priskirtina šiam regionui ir *in fine* Italijos valstybei.
- 69 Tada ginčijamo sprendimo 357–360 konstatuojamosiose dalyse Komisija išnagrinėjo oro uostus eksploatuojančių įmonių lėšų, pervedamų oro transporto bendrovėms, srautus. Šiuo tikslu ji aprašė autonominio regiono sukurtą mechanizmą, pagal kurį šis valstybinis subjektas finansuodavo oro uostus eksploatuojančias įmones, prašiusias tokio finansavimo, su sąlyga, kad šios pateiks jam tvirtinti veiklos planus, kuriuose turėjo detalizuoti, kaip jos ketina naudoti lėšas, be kita ko, atsiskaitydamos su sutartis sudariusioms oro transporto bendrovėms; tai taip pat matyti iš išsamaus ginčijamos pagalbos schemos veikimo aprašymo, pateikto ginčijamo sprendimo antraštinėje dalyje „2.7. Sardinijos regiono įdiegtas finansavimo mechanizmas ir struktūra“. Šiuo aprašymu Komisija rėmėsi, kai darė ginčijamo sprendimo 360 konstatuojamojoje dalyje pateiktą išvadą, kad oro uostus eksploatuojančios įmonės turi būti laikomos autonominio regiono ir oro transporto bendrovių tarpininkėmis, todėl šių bendrovių gauti mokėjimai buvo finansuojami minėto regiono lėšomis ir turi būti priskirti šiam regionui.
- 70 Remdamasi šiais argumentais dėl autonominio regiono ir oro transporto bendrovių ryšio Komisija ginčijamo sprendimo 361 konstatuojamojoje dalyje padarė išvadą, kad oro uostus eksploatuojančių įmonių išmokos šioms bendrovėms buvo finansuojamos iš Italijos valstybės išteklių ir turi būti priskirtos šiai valstybei.
- 71 Savo argumentais, pateiktais pirmojo ieškinio pagrindo pirmoje dalyje, ieškovė iš esmės neigia šiuos teiginius. Kaip Komisija nurodė ginčijamo sprendimo 356 konstatuojamojoje dalyje, ieškovė neginčija, kad lėšos, suteiktos oro uostus eksploatuojančioms įmonėms keleriems metams tam, kad jos imtųsi veiksmų Sardinijos regionui kaip turistinei vietai reklamuoti, yra autonominio regiono, taigi ir Italijos valstybės ištekliai ir kad sprendimas skirti tokias lėšas oro uostus eksploatuojančioms įmonėms priskirtinas minėtam regionui, taigi ir minėtai valstybei. Atvirksčiai, ji ginčija Komisijos išvadą, padarytą ginčijamo sprendimo 358–360 konstatuojamosiose dalyse, kad šios eksploatuojančios įmonės, įskaitant SOGAER, gali būti laikomos regiono ir oro transporto bendrovių tarpininkėmis.
- 72 Ieškovės teigimu, nors ginčijamas mokėjimas iš tikrųjų buvo atliktas panaudojant „valstybinius išteklius“ ir buvo priskirtinas Italijos valstybei, tai lėmė ne SOGAER dalyvavimas autonominio regiono sukurtoje ginčijamoje pagalbos schemeje, o veikiau aplinkybė, kad SOGAER yra valstybės įmonė, kontroliuojama Italijos valstybinio subjekto, t. y. *CCIA de Cagliari*. Kitaip tariant, Komisija neteisingai nusprendė, kad ginčijamas mokėjimas reiškia Italijos valstybės intervenciją per minėtą regioną, o ne per SOGAER. Šiomis aplinkybėmis SOGAER yra reikšmingas „lygis“ vertinant valstybės pagalbos buvimą.
- 73 Šiuo klausimu darytina išvada, kad nors ieškovė aiškiai nenurodo dviejų kumuliacinių smulkesnių sąlygų, sudarančių pirmąją sąlygą, susijusią su kvalifikavimu kaip valstybės pagalbos, ji netiesiogiai, bet tikrai ginčija tiek pinigų, kuriuos oro uostus eksploatuojančios įmonės panaudojo atlygindamos oro transporto bendrovėms pagal su jomis sudarytas sutartis, regioninę valstybinę kilmę, tiek šių eksploatuojančių įmonių mokėjimų, atliktų vykdant su ieškove sudarytas sutartis, priskyrimą autonominiam regionui.
- 74 Kiek tai susiję su regiono „išteklių“ panaudojimu, reikia atmesti ieškovės argumentus, kad autonominio regiono lėšos nėra reikšmingos, nes buvo suteiktos oro uostus eksploatuojančioms įmonėms, o ne oro transporto bendrovėms; joms mokėjimus atliko tos eksploatuojančios įmonės.
- 75 Iš tikrųjų reikia priminti, kad jau buvo nuspręsta, jog nagrinėjant priemonę Komisijai gali tekti išnagrinėti, ar nauda gali būti laikoma netiesiogiai suteikta kitiems ūkio subjektams, o ne tiesioginiam valstybės išteklių gavėjui (šiuo klausimu žr. 2002 m. birželio 13 d. Sprendimo *Nyderlandai / Komisija*,

C-382/99, EU:C:2002:363, 61 ir 62 punktus). Šiuo atžvilgiu Sąjungos teismas yra pripažinęs, kad tiesiogiai suteikta nauda tam tikriems fiziniams ar juridiniams asmenims gali būti netiesioginė nauda, taigi ir valstybės pagalba kitiems fiziniams ar juridiniams asmenims, kurie yra įmonės (šiuo klausimu žr. 2000 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo *Vokietija / Komisija*, C-156/98, EU:C:2000:467, 22–35 punktus; 2002 m. birželio 13 d. Sprendimo *Nyderlandai / Komisija*, C-382/99, EU:C:2002:363, 38 ir 60–66 punktus; 2009 m. kovo 4 d. Sprendimo *Associazione italiana del risparmio gestito ir Fineco Asset Management / Komisija*, T-445/05, EU:T:2009:50, 127 punktą ir jame nurodytą jurisprudencija, taip pat 2010 m. birželio 15 d. Sprendimą *Mediaset / Komisija*, T-177/07, EU:T:2010:233).

- 76 Šiuo atveju oro uostus eksploatuojančioms įmonėms skirtos lėšos turi būti laikomos netiesiogiai skirtomis oro transporto bendrovėms, nes pagal autonominio regiono sukurtą mechanizmą buvo užtikrinama, kad šios lėšos atitiktų eksploatuojančių įmonių toms bendrovėms mokamus atlygius. Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad nors ieškovė neigia oro uostus eksploatuojančių įmonių vaidmenį kaip tarpininkių, ji neginčija, kad toks mechanizmas buvo ar veikė.
- 77 Pagal šį mechanizmą buvo numatyta tam tikra patvirtinimo sistema. Konkrečiau kalbant, Regioniniame sprendime Nr. 29/36 buvo numatyta, kad atrinkti oro uosto operatoriai gaus už referencinius metus prašomų lėšų 20 % avansą, vėliau dalimis bus išmokėta antra 60 % dalis su sąlyga, kad bus pateiktos ketvirčio ataskaitos, ir galiausiai paskutinė 20 % dalis, pateikus dokumentus, leidžiančius autonominiam regionui patikrinti, ar veikla buvo tinkamai vykdoma, ar buvo pasiekti tikslai ir ar patirtos sąnaudos buvo realios. Todėl šiuo kontrolės mechanizmu buvo siekiama sukliudyti bet kuriai oro uostą eksploatuojančiai įmonei susigrąžinti kitas sumas nei tos, kurias ji įsipareigojo sumokėti oro transporto bendrovėms, su kuriomis buvo sudarytos sutartys, kaip antai ieškovei, ir kurioms taikoma ginčijamo sprendimo 2 straipsnyje numatyta pareiga susigrąžinti pagalbą. Šio mechanizmo buvimas taip pat patvirtina, kad šių oro transporto bendrovių paslaugas finansavo minėtas regionas, nes sumos, kurias oro uosto valdytojai sumokėjo oro transporto bendrovėms, su kuriomis sudarytos sutartys, atitiko lėšas, kurias pasibaigus procedūrai jie gavo iš autonominio regiono.
- 78 Be to, kaip matyti iš ginčijamo sprendimo 242–246, 313, 314 ir 317 konstatuojamųjų dalių, kuriose išdėstytos pastabos, Kaljario Elmo ir Olbijos oro uostų valdytojų pateiktos per administracinę procedūrą Komisijoje, jie patys paaiškino, kad faktiškai buvo sumokėję sumas, atitinkančias oro transporto bendrovių, su kuriomis sudarytos sutartys ir kurios teikė autonominio regiono norimas paslaugas, susijusias su turizmo Sardinijoje skatinimu, mokėjimus, ir kad tada jie pateikė šiam regionui buhalterinės apskaitos ataskaitas, kuriose nurodytos realiai patirtos sąnaudos, tam, kad autonominis regionas jas atlygintų. Šiomis aplinkybėmis SOGAER, su kuria ieškovė sudarė ginčijamą sutartį, net tvirtino, kaip nurodyta ginčijamo sprendimo 314 konstatuojamojoje dalyje, kad autonominis regionas reikalavo, jog ji įrodytų, kad paslaugas teikiančios oro transporto bendrovės gavo visas regiono skirtas išmokas, todėl ji buvo tik tarpininkė, perdavusi jiems iš autonominio regiono gautas sumas. Be to, kaip matyti iš ginčijamo sprendimo 340 konstatuojamosios dalies, Italijos Respublika teigė, kad Olbijos oro uostą eksploatuojanti įmonė pervedė oro transporto bendrovėms visas išmokas, kurias ši eksploatuojanti įmonė gavo iš autonominio regiono.
- 79 Be to, pati ieškovė nurodė, kad oro uostus eksploatuojančių įmonių išmokas oro transporto bendrovėms „finansuodavo“ autonominis regionas, pervesdamas lėšas oro uostus eksploatuojančioms įmonėms.
- 80 Taigi akivaizdu, kad lėšos, kurias oro uostus eksploatuojančios įmonės naudojo tam, kad atlygintų oro transporto bendrovėms pagal su jomis sudarytas sutartis, yra autonominio regiono valstybiniai ištekliai.
- 81 Dėl oro uostus eksploatuojančių įmonių su oro transporto bendrovėmis sudarytų sutarčių „priskyrimo“ autonominiam regionui ieškovė visų pirma pažymi, kad pačiame Įstatyme Nr. 10/2010 nenumatyta pagalba oro transporto bendrovėms ir kad autonominis regionas su šiomis bendrovėmis nėra sudaręs sutarties.

- 82 Vis dėlto reikia pažymėti, kad tiesioginio teisinio ryšio tarp oro transporto bendrovių ir autonominio regiono nebuvimas negali būti kliūtis priskiriant oro uostus eksploatuojančių įmonių sudarytas sutartis regionui. Iš tikrųjų iš jurisprudencijos matyti, kad intervencijos valstybės ištekliais sąvoka apima ne tik tiesiogiai valstybės suteiktą naudą, bet ir naudą, kuri suteikta tarpininkaujant valstybiniam ar privačiam subjektui, šios valstybės paskirtam ar įkurtam siekiant administruoti pagalbą (šiuo klausimu žr. 1977 m. kovo 22 d. Sprendimo *Steinike ir Weinlig*, 78/76, EU:C:1977:52, 21 punktą; 1993 m. kovo 17 d. Sprendimo *Sloman Neptun*, C-72/91 ir C-73/91, EU:C:1993:97, 19 punktą ir 2013 m. gegužės 30 d. Sprendimo *Doux Élevage ir Coopérative agricole UKL-ARREE*, C-677/11, EU:C:2013:348, 26 punktą). Teisingumo Teismas naudos, suteiktos tarpininkaujant nuo valstybės nepriklausantiems subjektams, įtraukimą į SESV 107 straipsnio 1 dalies taikymo sritį pagrindė būtinybe apsaugoti taisyklių, susijusių su „valstybių suteikta pagalba“, apibrėžtų SESV 107–109 straipsniuose, veiksmingumą, išvengiant to, kad vien įsteigusios autonomines institucijas, kurioms pavesta skirstyti pagalbą, valstybės narės galėtų apeiti taisykles, susijusias su valstybės pagalba (2002 m. gegužės 16 d. Sprendimo *Prancūzija / Komisija*, C-482/99, EU:C:2002:294, 23 punktą).
- 83 Nors jurisprudencija yra susijusi su nauda, suteikta tarpininkaujant įstaigoms, kurioms suteiktos viešosios valdžios prerogatyvos ar bendrojo intereso užduotys ir kurios įsteigtos ar paskirtos pagalbai administruoti, vis dėlto negalima teigti, kad, be valstybės tiesiogiai suteiktos naudos, tik šie atvejai patenka į SESV 107 straipsnio 1 dalyje nustatyto draudimo taikymo sritį. Priešingai, kaip jau buvo priminta, net tam tikriems fiziniams ar juridiniams asmenims tiesiogiai suteikta nauda gali būti netiesioginė nauda, t. y. valstybės pagalba kitiems juridiniams asmenims, kurie yra įmonės (žr. 2000 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo *Vokietija / Komisija*, C-156/98, EU:C:2000:467, 22–35 punktus; 2002 m. birželio 13 d. Sprendimo *Nyderlandai / Komisija*, C-382/99, EU:C:2002:363, 38 ir 60–66 punktus; 2009 m. kovo 4 d. Sprendimo *Associazione italiana del risparmio gestito ir Fineco Asset Management / Komisija*, T-445/05, EU:T:2009:50, 127 punktą ir 2010 m. birželio 15 d. Sprendimą *Mediaset / Komisija*, T-177/07, EU:T:2010:233), nors tose bylose, kur tarpininkas buvo fizinis ar juridinis asmuo, nebuvo reikalaujama, kad nagrinėjama nauda būtų suteikta tarpininkaujant įstaigai, kurią ši valstybė paskyrė ar sukūrė konkrečiai pagalbai administruoti.
- 84 Be to, iš jurisprudencijos matyti, kad išvadą dėl priemonės priskyrimo valstybei galima daryti atsižvelgiant į visus įrodymus, išplaukiančius iš konkretaus atvejo aplinkybių ir šios priemonės priėmimo konteksto, ypač įrodymų, patvirtinančių, kad konkrečiu atveju valstybės institucijos dalyvavo priimant minėtą priemonę, taip pat atsižvelgiant į jos apimtį, turinį ar sąlygas (šiuo klausimu žr. 2002 m. gegužės 16 d. Sprendimo *Prancūzija / Komisija*, C-482/99, EU:C:2002:294, 52–56 punktus ir 2014 m. rugsėjo 17 d. Sprendimo *Commerz Nederland*, C-242/13, EU:C:2014:2224, 31–33 punktus).
- 85 Nagrinėjamu atveju, nors pagal Įstatymą Nr. 10/2010 jame numatytų mokėjimų gavėjais formaliai laikomos oro uostus eksploatuojančios įmonės, vis dėlto matyti, kad šių eksploatuojančių įmonių elgesį lėmė autonominis regionas, nes pagal šiuo įstatymu sukurtą mechanizmą ir jo įgyvendinimo aktus šioms įmonėms suteiktos lėšos turėjo būti ir faktiškai buvo naudojamos atsižvelgiant į šio regiono rekomendacijas.
- 86 Iš tiesų Įstatymo Nr. 10/2010 3 straipsnio 2 dalyje aiškiai numatyta, kad transporto pasiūlos kriterijai, pobūdis ir trukmė, taip pat oro uostus eksploatuojančių įmonių veiklos planų rengimo gairės turi būti patvirtinti regioninės vykdomosios valdžios rezoliucijomis, o šio įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje taip pat aiškiai nustatyta, kad prie oro uostus eksploatuojančių įmonių parengtų veiklos planų turi būti pridėti atitinkami aktai ir sutartys ir kad pagal juos bus teikiamas finansavimas tik jeigu jie parengti laikantis regioninės vykdomosios valdžios priimtų transporto pasiūlos kriterijų, pobūdžio ir trukmės bei direktyvų ir tik jeigu jie prieš tai buvo pateikti privalomai kompetentingos komisijos nuomonei gauti.
- 87 Be to, iš Įstatymu Nr. 10/2010 nustatytos priemonės matyti, kad jo nuostatas būtina reikia aiškinti kartu su aktais, kuriuos, kaip numatyta šiame įstatyme, turi priimti regioninė vykdomoji valdžia ir kurie yra autonominio regiono šioje byloje aptariamoms oro uostus eksploatuojančioms įmonėms mokamų sumų sąlyga. Tuose aktuose, visų pirma Regioniniame sprendime Nr. 29/36, buvo aiškiai

numatyta, kad oro uostus eksploatuojančios įmonės turi pateikti savo veiklos planus tvirtinti autonominiam regionui ir kad tam, kad šie planai atitiktų regiono numatyto finansavimo reikalavimus, jie turi būti parengti laikantis transporto pasiūlos kriterijų, pobūdžio ir trukmės, taip pat regioninės vykdomosios valdžios nurodymų.

- 88 Pagal autonominio regiono sukurtą mechanizmą taip pat buvo numatyta ne tik, kad veiklos planai pateikiami prieš autonominiam regionui patvirtinant, bet ir, kaip nurodyta šio sprendimo 77 punkte, kad oro uostus eksploatuojančios įmonės turėjo pateikti ketvirčio ataskaitas tam, kad gautų 60 % pagalbos, o paskutinę 20 % mokėjimo dalį galėjo gauti tik įrodžiusios, jog laikėsi autonominio regiono nurodymų. Taigi prieš oro uostus eksploatuojančių įmonių sumokėtų sumų atlyginimą atliekami patikrinimai leido minėtam regionui kontroliuoti šių eksploatuojančių įmonių iniciatyvas, nes pagal ginčijamą pagalbos schemą numatytas finansavimas galėjo būti suteiktas tik toms iniciatyvoms, kurių buvo imtasi pagal regiono nurodymus ir kurios buvo pagrįstos pateiktais atitinkamais sutartiniais ir apskaitos dokumentais.
- 89 Autonominio regiono įtaką oro uostus eksploatuojančių įmonių iniciatyvų turiniui ir apimčiai patvirtina patys šie subjektai. Iš tiesų, kaip matyti iš ginčijamo sprendimo 237 konstatuojamosios dalies, GEASAR nurodė, kad derėjosi dėl rinkodaros veiklos pasiūlymų su oro transporto bendrovėmis, kurios atsakė į kvietimą pareikšti susidomėjimą, kurį ši oro uostą eksploatuojanti įmonė paskelbė savo interneto svetainėje, atsižvelgdama į turizmo rinkodaros planą, kurį autonominis regionas parengė kaip vieną iš planavimo priemonių. Savo ruožtu SOGAER, kaip matyti iš ginčijamo sprendimo 313 konstatuojamosios dalies, teigė, kad pagal ginčijamą pagalbos schemą minėtas regionas teikė kompensaciją, kuri „vykdant [autonominio] regiono priimtą, finansuojamą ir kontroliuojamą planą“, buvo mokama paprasčiausiai tarpininkaujant oro uostą eksploatuojančiai įmonei.
- 90 Konkrečiai dėl sutarčių su oro transporto bendrovėmis sudarymo reikia pažymėti, kad Įstatyme Nr. 10/2010 aiškiai neminimi konkretūs veiksmai, kuriuos oro uostus eksploatuojančios įmonės turi pasiūlyti veiklos planuose, ir jame nenurodyta, į kurias oro transporto bendroves reikia kreiptis. Vis dėlto Įstatymo Nr. 10/2010 3 straipsnio 3 dalyje pateikta nuoroda į sutartis, kurias turi pateikti oro uostus eksploatuojančios įmonės, ir Regioniniame sprendime Nr. 29/36 pateikta nuoroda į atvejį, kai veiklos planus įgyvendina oro transporto bendrovės, patvirtina, kad, priešingai, nei teigia ieškovė, autonominis regionas skatino šias eksploatuojančias įmones kreiptis į oro transporto bendroves, nes tik šie subjektai gali susitarti su tomis bendrovėmis dėl oro maršrutų atidarymo ar išlaikymo, reisų dažnumo ir su keleiviais susijusių tikslų, ir kad šis regionas nusprendė, kuriuos maršrutus laikyti atitinkančiais reikalavimus. Be to, kiek tai susiję su rinkodaros paslaugomis, autonominis regionas atskyrė oro transporto bendrovių siūlomas paslaugas, patvirtinančias oro uostus eksploatuojančių įmonių būtiną kreipimąsi į tokias bendroves, nuo tų, kurias siūlo kiti paslaugų teikėjai, ne oro transporto bendrovės, kurie šioje byloje nenagrinėjami ir kurių buvimas bet kuriuo atveju negali turėti įtakos klausimui, ar ieškovės gautų lėšų šaltinis yra minėto regiono biudžetas ir ar jos jam priskirtinos.
- 91 Taigi iš įvairių autonominio regiono sukurtą mechanizmą sudarančių priemonių, kurias Komisija kvalifikavo kaip *ex ante* ir *ex post* kontrolę, matyti, kad šis regionas atidžiai tikrino oro uostus eksploatuojančių įmonių pateiktus veiklos planus, be kita ko, atitinkamus oro maršrutus ir numatytas rinkodaros paslaugas, taip pat sumas, kurias oro uostus eksploatuojančios įmonės mokėjo už oro transporto bendrovių paslaugas, kuriomis Sardinijos sala reklamuojama kaip turistinė vieta. Taip autonominis regionas prisiėmė pakankamą oro uostus eksploatuojančių įmonių, nusprendusių prašyti lėšų pagal ginčijamą pagalbos schemą, sutartinių veiksmų kontrolę, kad būtų galima daryti išvadą, jog šie veiksmai jam priskirtini.
- 92 Be to, reikia pažymėti, kad dokumentai, kuriuos Komisija Bendrajam Teismui pateikė siekdama įrodyti autonominio regiono sukurtą mechanizmą, patvirtina ankstesnius samprotavimus dėl oro uostus eksploatuojančių įmonių ir oro transporto bendrovių sudarytų sutarčių priskyrimo autonominiam regionui ir išteklių, panaudotų mokant šioms bendrovėms, regioninės valstybinės kilmės. Pirmiausia dėl ginčijamos SOGAER ir ieškovės sutarties reikia pažymėti, jog šios sutarties

preambulėje aiškiai nurodyta, kad „[autonominis] regionas nusprendė padidinti savo investicijas į rinkodarą transporto ir turizmo srityje“, kad šiuo tikslu jis „kasmet skirdavo SOGAER sumą, kurią ši įmonė [turėjo] išleisti siekdama šio tikslo“, kad „atsižvelgdama į [autonominio] regiono norą SOGAER savo interneto svetainėje paskelbė skelbimą, siekdama investuoti į rinkodaros veiklą, kuria reklamuojamos Sardinijos pietuose esančios turistinės vietos“, kad „remdamasi [autonominio regiono] paskelbtomis gairėmis SOGAER parengė veiklos planą, kuriame aprašoma strategija ir veiksmai, kurie [turi būti] įgyvendinti siekiant eismo plėtros tikslo“, ir kad „pagal Įstatymo [Nr. 10/2010] 3 straipsnio 3 dalį ši veiklos planą patvirtino Regioninės tarybos komitetas“. Be to, šioje sutartyje buvo sąlyga, aiškiai numatanti, jog šiai sutarčiai taikomos Įstatymo Nr. 10/2010 nuostatos.

- 93 Tada, kiek tai susiję su 2011–2013 m. veiklos planu, kurį iš pradžių parengė SOGAER ir kurį Regioniniame sprendime Nr. 39/42 patvirtino autonominis regionas, pažymėtina, kad jame iš tikrųjų nurodyti rinkodaros veiksmai, kuriuos turi įgyvendinti ieškovė. Be to, Komisija pateikė ginčijamo mokėjimo sąskaitos faktūros, kurią ieškovė išrašė 2012 m. gruodžio 20 d., o vėliau per patikrinimus, atliekamus prieš atlyginant šios oro uostą eksploatuojančios įmonės sumokėtas sumas, SOGAER perdavė autonominiam regionui, kopiją.
- 94 Galiausiai autonominio regiono sprendimuose Nr. 322 ir Nr. 300, atitinkamai 2013 m. birželio 13 d. ir 2014 m. birželio 16 d., kuriuose nustatomas galutinis metinis SOGAER skirtų išmokų dydis už 2012 ir 2013 m., turint omenyje, kad SOGAER už 2012 m. suteikta suma, be kita ko, buvo skirta ginčijamam mokėjimui atlyginti, autonominis regionas aiškiai nurodė, kad „Įstatyme [Nr. 10/2010] numatyta pagalba [buvo] teikiama tarpininkaujant oro uostus eksploatuojančioms įmonėms, kurios atlieka tarpininkų ar parengiamąjį vaidmenį perduodant lėšas oro transporto bendrovėms pagal paties regiono nustatytą tvarką, kaip antai apibūdintą minėtame Įstatyme [Nr. 10/2010] ir įgyvendinimo priemonėse“ (*che l'intervento di cui alla LR. n. 10/2010 si realizza attraverso le società di gestione aeroportuale, che fungono da tramite operativi e da soggetti anticipatori del trasferimento di risorse a favore dei vettori, secondo il percorso dalla Regione stessa disegnato con la sopraccitata legge regionale n. 10/2010 e con e delibere di attuazione della stessa*), ir kad „oro transporto bendrovės turi būti laikomos realiomis ir vienintelėmis finansinių išteklių srauto gavėjomis pagal Įstatymą [Nr. 10/2010]“ (*che i vettori debbano considerarsi i reali ed unici destinatari dei flussi delle risorse di cui alla predetta legge regionale*).
- 95 Atsižvelgiant į visa tai, tiek iš autonominio regiono taikant ginčijamą pagalbos schemą sukurto mechanizmo, tiek iš jo praktinio įgyvendinimo matyti, kad oro uostus eksploatuojančių įmonių ir oro transporto bendrovių sudarytos sutartys ir pastarosioms pagal šias sutartis atlikti mokėjimai buvo susiję su regionų valstybinėmis lėšomis ir buvo priskirtini autonominiam regionui.
- 96 Šios išvados nepaneigia šio sprendimo 56 punkte išdėstyti ieškovės argumentai dėl to, kad oro uostus eksploatuojančios įmonės, įskaitant SOGAER, galėjo pačios pasirinkti prašyti iš autonominio regiono lėšų ar neprašyti ir kad ši pasirinkimą lėmė jų pačių ekonominio pobūdžio samprotavimai.
- 97 Šiuo klausimu, viena vertus, nors iniciatyva teikti veiklos planus autonominiam regionui prašant iš jo lėšų formaliai tekdavo oro uostus eksploatuojančioms įmonėms, kai jos nusprendavo dalyvauti ginčijamoje pagalbos scheme, jų diskrecija imtis konkrečių veiksmų, kaip iš esmės teigia Komisija, buvo labai apribota šio regiono nustatytais kriterijais ir gairėmis. Vis dėlto iš ginčijamos sutarties turinio, išdėstyto šio sprendimo 92 punkte, aiškiai matyti, kad ginčijamas mokėjimas buvo susijęs su ginčijamos pagalbos schema.
- 98 Kita vertus, dėl oro uostus eksploatuojančių įmonių ekonominio pobūdžio samprotavimų reikia priminti, kad kainas, kurias oro transporto bendrovės nurodydavo sąskaitose faktūrose už jų teikiamas paslaugas, visų pirma už rinkodaros paslaugas, dengė autonominis regionas, o ne šios eksploatuojančios įmonės. Taigi šių eksploatuojančių įmonių prisiimamos rizikos dalis buvo nedidelė, nes apsiribodavo tik išskaičiuojama 4 % dydžio suma, komisiniais mokesčiais ir palūkanomis, kurie turėjo būti mokami SFIRS.

- 99 Be to, reikia priminti, kad valstybės pagalbos srityje valstybės intervencijomis siekiamo tikslo nepakanka, kad jos nebūtų kvalifikuojamos kaip „pagalba“, kaip ji suprantama pagal SESV 107 straipsnį. Iš tiesų šiame straipsnyje nedaromas skirtumas atsižvelgiant į valstybės intervencijų priežastis ar tikslus, o jos apibrėžiamos pagal jų poveikį (žr. 2008 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *British Aggregates / Komisija*, C-487/06 P, EU:C:2008:757, 84 ir 85 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją, taip pat 2015 m. lapkričio 26 d. Sprendimo *Ispanija / Komisija*, T-461/13, EU:T:2015:891, 39 punktą).
- 100 Tačiau, kaip buvo nurodyta anksčiau, kadangi nagrinėjant priemonę Komisijai gali tekti išnagrinėti, ar nauda gali būti laikoma netiesiogiai suteikta kitiems ūkio subjektams, o ne tiesioginiam valstybės išteklių gavėjui (šiuo klausimu žr. 2002 m. birželio 13 d. Sprendimo *Nyderlandai / Komisija*, C-382/99, EU:C:2002:363, 61 ir 62 punktus), darytina išvada, kad jeigu, kaip šiuo atveju, galima nustatyti, kad valstybės ištekliais suteiktą naudą tiesioginis jų gavėjas perdavė galutiniam naudos gavėjui, neturi reikšmės tai, kad šis išteklių gavėjas šį perdavimą įvykdė laikydamasis komercinės logikos arba, priešingai, kad šis perdavimas atitiko bendrojo intereso tikslą.
- 101 Tai patvirtina jurisprudencija, pagal kurią tam tikriems fiziniams ar juridiniams asmenims tiesiogiai suteikta nauda gali būti netiesioginė nauda, taigi valstybės pagalba kitiems juridiniams asmenims, kurie yra įmonės (šiuo klausimu žr. 2000 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo *Vokietija / Komisija*, C-156/98, EU:C:2000:467, 22–35 punktus; 2002 m. birželio 13 d. Sprendimo *Nyderlandai / Komisija*, C-382/99, EU:C:2002:363, 38 ir 60–66 punktus; 2009 m. kovo 4 d. Sprendimo *Associazione italiana del risparmio gestito ir Fineco Asset Management / Komisija*, T-445/05, EU:T:2009:50, 127 punktą ir 2010 m. birželio 15 d. Sprendimą *Mediaset / Komisija*, T-177/07, EU:T:2010:233). Iš tiesų bylose, kuriose buvo priimti šie sprendimai, fizinių ar juridinių asmenų, kurie yra tiesioginiai valstybės išteklių gavėjai, vykdomas naudos perdavimas yra komerciniai santykiai, patvirtinantys, kad perdavimą pagrindžiančio komercinio motyvo egzistavimas neturi įtakos valstybės išteklių perdavimo galutiniam naudos gavėjui vertinimui, atsižvelgiant į SESV 107 straipsnio 1 dalį.
- 102 Dėl ieškovės argumentų, susijusių su SOGAER kvalifikavimu kaip „valstybės įmonės“, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2006/111, reikia konstatuoti, kad šie argumentai yra nereikšmingi ir bet kuriuo atveju nepagrįsti. Iš tiesų, priskirdama Italijos valstybei ginčijamą mokėjimą, Komisija nesirėmė tokio SOGAER kvalifikavimu. Atvirkščiai, Komisija rėmėsi autonominio regiono sukurtu mechanizmu, kad padarytų išvadą, jog oro transporto bendrovių gauti mokėjimai buvo gauti iš šio regiono išteklių ir buvo priskirtini jam, taigi ir Italijos valstybei. Šiomis aplinkybėmis atitinkamos oro uostus eksploatuojančios įmonės, įskaitant SOGAER, atliko tik tarpininkų vaidmenį, todėl, kaip pažymi Komisija, jų galimas kvalifikavimas kaip valstybės įmonės neturi reikšmės.
- 103 Šiomis aplinkybėmis taip pat neturi reikšmės tai, kad 2018 m. gruodžio 13 d. Sprendime *Ryanair ir Airport Marketing Services / Komisija* (T-53/16, EU:T:2018:943) ir 2018 m. gruodžio 13 d. Sprendime *Ryanair ir Airport Marketing Services / Komisija* (T-165/15, EU:T:2018:953), kuriuos nurodė ieškovė, Bendrasis Teismas nusprendė, kad Komisija teisingai manė, jog du atitinkami prekybos rūmai, kontroliuojantys atitinkamai Po Bearno ir Nimo-Izeso-Le Vigano oro uostus, yra viešosios institucijos, kurių sprendimai priskirtini Prancūzijos valstybei. Iš tiesų, net darant prielaidą, kad *CCIA de Cagliari* yra viešoji institucija ir kad Kaljario Elmo oro uosto situacija yra panaši į dviejų oro uostų situaciją tose kitose bylose, todėl šio oro uosto veiksmai priskirtini *CCIA de Cagliari*, taigi ir Italijos valstybei, vis dėlto šioje byloje nagrinėjamas elgesys, t. y. ginčijamos sutarties sudarymas ir ginčijamas mokėjimas, atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, priskirtinas autonominiam regionui, nes Kaljario Elmo oro uostas buvo tik tarpininkas.
- 104 Bet kuriuo atveju reikia pažymėti, kad, priešingai nei bylose, kuriose buvo priimtas 2018 m. gruodžio 13 d. Sprendimas *Ryanair ir Airport Marketing Services / Komisija* (T-53/16, EU:T:2018:943) ir 2018 m. gruodžio 13 d. Sprendimas *Ryanair ir Airport Marketing Services / Komisija* (T-165/15, EU:T:2018:953), nagrinėjamu atveju, pirma, neįrodyta, kad *CCIA de Cagliari* yra viešoji institucija, nes ieškovė tik konstatavo, kaip matyti iš ginčijamo sprendimo 55 konstatuojamosios dalies, kad pagal

Italijos teisę *CCIA de Cagliari* yra „savarankiškas viešasis subjektas“. Kita vertus, Kaljario Elmo oro uostą eksploatuoja SOGAER, o ne *CCIA de Cagliari*, ir ieškovė nesistengė įrodyti, kad šios oro uostą eksploatuojančios įmonės veiksmai, nors jos kontrolinis paketas priklausė *CCIA de Cagliari*, buvo priskirtini jai atsižvelgiant į 2002 m. gegužės 16 d. Sprendime *Prancūzija / Komisija* (C-482/99, EU:C:2002:294) nustatytas sąlygas.

- 105 Galiausiai dėl ieškovės teiginio, kad tvirtindama, jog oro uostus eksploatuojančių įmonių ir oro transporto bendrovių sudarytomis sutartimis buvo siekiama tik vieno tikslo – paskirstyti autonominio regiono skirtas lėšas, Komisija šioje byloje siekė papildyti ginčijamo sprendimo motyvus, pakanka konstatuoti, kad taip teigdama Komisija daro aiškią nuorodą į tų eksploatuojančių įmonių vaidmenį kaip tarpininkių, kuris, be kita ko, aptartas ginčijamo sprendimo 357–360 konstatuojamosiose dalyse ir primintas 388 ir 402 konstatuojamosiose dalyse. Vadinasi, ieškovės teiginį reikia atmesti.
- 106 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, reikia pažymėti, kad Komisija nepadarė teisės klaidos, kai ginčijamo sprendimo 357–360 konstatuojamosiose dalyse nusprendė, kad oro uostus eksploatuojančios įmonės gali būti laikomos tarpininkėmis tarp autonominio regiono ir oro transporto bendrovių, ir padarė išvadą, kad eksploatuojančių įmonių mokėjimai minėtoms oro transporto bendrovėms, įskaitant ginčijamą mokėjimą, atitiko autonominio regiono išteklius ir priskirtini šiam regionui. Kadangi Komisija nesuklydo dėl „lygio“, kuris yra reikšmingas vertinant valstybės pagalbos buvimą, reikia atmesti pirmojo ieškinio pagrindo pirmą dalį.

Dėl pirmojo ieškinio pagrindo antros dalies, susijusios su privataus ūkio subjekto principo taikymu SOGAER lygiu

- 107 Ieškovė tvirtina: kadangi oro uostus eksploatuojančios įmonės yra reikšmingas analizės „lygis“, svarbu tik nustatyti, ar atlikdama ginčijamą mokėjimą SOGAER, kuri vykdo veiklą savarankiškai, elgėsi laikydama si privataus ūkio subjekto principo.
- 108 Komisijos samprotavimai dėl autonominio regiono ketinimų, t. y. kad jis siekė viešosios politikos tikslų, o ne pelno sau, yra nereikšmingi. Be to, neturi reikšmės ir tai, kad nėra veiklos plano, pelningumo *ex ante* analizės ar bet kokių kitų vidaus dokumentų, iš kurių būtų galima nustatyti, kad regionas galbūt siekė pelningumo tikslų.
- 109 Anot ieškovės, siekdama išnagrinėti, ar sudarydama ginčijamą sutartį SOGAER laikėsi privataus ūkio subjekto principo, Komisija, vadovaudamasi savo sprendimų praktika ir Bendrojo Teismo 2008 m. gruodžio 17 d. Sprendime *Ryanair / Komisija* (T-196/04, EU:T:2008:585) taikytu požiūriu, turėtų palyginti su šia sutartimi susijusias išlaidas ir pajamas. Jei palyginus būtų gaunamas neigiamas likutis, tai reikštų valstybės pagalbos buvimą.
- 110 Tačiau šiuo atveju nebuvo jokios priežasties, pagrindžiančios tai, kad Komisija nepalygino su ginčijama sutartimi susijusių išlaidų ir pajamų. Šiuo klausimu ieškovė priekaištuoja Komisijai dėl to, kad ši nepagrindė ginčijamo sprendimo 386 ir 387 konstatuojamosiose dalyse padarytos išvados, jog ji negalėtų įvertinti oro uostus eksploatuojančių įmonių ir oro transporto bendrovių finansinių santykių, net jei šioms oro transporto bendrovėms atrinkti būtų surengta konkurso procedūra. Be to, ji priekaištuoja Komisijai, kad Komisija pati nepaprašė oro uostus eksploatuojančių įmonių pateikti su oro bendrovėmis sudarytų sutarčių pelningumo *ex ante* analizės.
- 111 Kalbant konkrečiai apie pajamas, į kurias reikia atsižvelgti kompensuojant su ginčijama sutartimi susijusias išlaidas ir pajamas, turimos omenyje pajamos, kurias Kaljario Elmo oro uostas gauna iš oro maršrutų, kuriuos ieškovė vykdo iš šio oro uosto, t. y. kaip matyti atlikus paprasčiausią paiešką internete, iš maršrutų tarp Kaljario Elmo ir Kelno-Bonos bei tarp Kaljario Elmo ir Štutgarto. Beje,

ginčijamo sprendimo 376 konstatuojamojoje dalyje pati Komisija nustatė rinkodaros sutarčių, kurias oro uostus eksploatuojančios įmonės sudarė su oro transporto bendrovėmis, ir oro maršrutų, kuriuos pastarosios vykdo iš atitinkamų oro uostų, ryšį.

- 112 Dėl išlaidų, į kurias reikia atsižvelgti lyginant, ieškovė mano, kad ginčijamas mokėjimas neturi reikšmės. Faktiškai prie šių išlaidų turėtų būti priskirtos SOGAER finansavimo išlaidos, patirtos siekiant gauti lėšų, leidusių atlikti tą mokėjimą (toliau – finansavimo išlaidos). Kaip nurodyta šio sprendimo 56 punkte nagrinėjant pirmojo ieškinio pagrindo pirmą dalį, norėdamos pasinaudoti autonominio regiono lėšomis oro uostus eksploatuojančios įmonės turėjo mokėti jam 4 % „atlygį“, o tam tikrais atvejais taip pat komisinį mokestį ir palūkanas. Vis dėlto šių finansavimo išlaidų suma buvo gerokai mažesnė nei ginčijamą mokėjimą atitinkanti 30 000 EUR suma.
- 113 Atvirkščiai, į ginčijamą mokėjimą nereikia atsižvelgti, nes jį finansavo autonominis regionas, ir šis regionas su SOGAER nesudaro vieno vieneto. Šiuo klausimu negalima veiksmingai remtis 2008 m. gruodžio 17 d. Sprendimu *Ryanair / Komisija* (T-196/04, EU:T:2008:585), nes, priešingai nei šioje byloje, kai SOGAER nepriklausė autonominiam regionui, Valonijos regionui priklausė visos Šarlerua (Belgija) oro uostą eksploatuojančios įmonės akcijos.
- 114 Pirmiausia Komisija mano, kad pirmojo ieškinio pagrindo antra dalis yra nereikšminga, nes joje neigiama tik ginčijamo sprendimo 385–387 konstatuojamosiose dalyse padaryta išvada dėl konkretaus privataus ūkio subjekto principo taikymo, ir neginčijama to sprendimo 380–383 konstatuojamosiose dalyse padaryta išvada dėl minėto principo „netaikymo“ dėl to, kad autonominis regionas siekė bendros ekonomikos politikos tikslų, o ne atitinkamų oro uostų pelningumo. Subsidiariai Komisija mano, kad antra dalis yra nepagrįsta.
- 115 Pažymėtina, kad argumentas, jog finansavimo išlaidos laikytinos išlaidomis, kurios yra reikšmingos atliekant ieškovės nurodytą palyginimą, nepriimtinas.

– *Dėl argumento, susijusio su finansavimo išlaidomis, priimtinumom*

- 116 Komisija teigia, kad dubliko pateikimo etape savo argumentu, susijusiu su finansavimo išlaidomis, ieškovė tvirtino, jog šios išlaidos, o ne ginčijamas mokėjimas yra reikšminga pagalba. Taip ieškovė pateikė naują, taigi ir nepriimtina pagrindą.
- 117 Atsakydama į Bendrojo Teismo klausimą šiuo aspektu ieškovė paaiškino, kad šis argumentas yra jos pagrindinių argumentų, kuriuose ji teigė, jog Komisija turėjo išnagrinėti valstybės pagalbos buvimą SOGAER, o ne autonominio regiono lygiu, tęsinys. Subsidiariai ji pridūrė, kad likutis, susidaręs palyginus su ginčijama sutartimi susijusias išlaidas ir pajamas, yra teigiamas atsižvelgiant tiek į ginčijamo mokėjimo sumą, tiek į finansavimo išlaidų sumą, kuri yra gerokai mažesnė nei 30 000 EUR, todėl abiem atvejais prielaida dėl valstybės pagalbos buvimo atmestina.
- 118 Šiuo klausimu reikia konstatuoti, kad nors ieškovė dar ieškinyje tvirtino, jog reikia patikrinti, ar SOGAER veikė kaip privatus ūkio subjektas, ir atlikti su ginčijama sutartimi susijusių išlaidų ir pajamų palyginimą, kuris turi būti suprantamas kaip ginčijamos sutarties papildomo pelningumo analizė, šiame minėto ieškinio etape ji rėmėsi tik ginčijamu mokėjimu, o ne finansavimo išlaidomis. Būtent dublike ieškovė pirmą kartą paminėjo finansavimo išlaidas ir taip pakeitė reikšmės turinčias išlaidas, į kurias reikia atsižvelgti vertinant papildomą pelningumą.
- 119 Ieškovė panašiai pakeitė savo argumentus trečiajame ieškinio pagrinde, grindžiamame *de minimis* pagalbos buvimu. Nors ieškinyje ji teigė, kad ginčijamo mokėjimo suma gerokai mažesnė nei reikšmės turinti 200 000 EUR riba, vėliau dublike ji kalbėjo apie finansavimo išlaidų sumą, gerokai mažesnę nei 30 000 EUR.

- 120 Tačiau taip elgdamasi ieškovė iš dalies pakeitė esminį savo argumentų aspektą, nes prisidengdama argumentu, patikslinančiu ieškinyje nurodytą papildomo pelningumo analizę, ji ginčija patį ginčijamame sprendime nurodytos pagalbos dalyką ir *in fine* sumą, kuri tam tikru atveju turi būti gražinta remiantis ginčijamo sprendimo 2 straipsnyje numatytu įpareigojimu susigrąžinti pagalbą.
- 121 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, argumentu dėl veiklos sąnaudų neišplečiama ieškinyje nurodyta pirmojo ieškinio pagrindo antra dalis, kaip tai suprantama pagal šio sprendimo 61 punkte nurodytą jurisprudenciją. Vadinasi, šį argumentą reikia atmesti kaip nepriimtina.

– *Dėl pirmojo ieškinio pagrindo antros dalies pagrįstumo*

- 122 Ieškovė tvirtina, kad Komisija turėjo išnagrinėti, ar sudarydama ginčijamą sutartį ir atlikdama ginčijamą mokėjimą SOGAER laikėsi privataus ūkio subjekto principo.
- 123 Šiuo klausimu iš karto reikia priminti, kad dėl nagrinėjant pirmojo ieškinio pagrindo pirmą dalį nurodytų motyvų ieškovė klysta, kai teigia, jog SOGAER yra reikšmingas lygis vertinant valstybės pagalbos buvimą.
- 124 Kadangi pirmojo ieškinio pagrindo antra dalis grindžiama klaidinga prielaida, ji turi būti atmesta kaip nepagrįsta. Iš tiesų, kadangi oro uostus eksploatuojančios įmonės atliko tik tarpininkų vaidmenį, privataus ūkio subjekto principas neturėjo būti taikomas jų lygiu, kaip ginčijamo sprendimo 387 konstatuojamojoje dalyje iš esmės nurodė Komisija. Taigi, priešingai, nei tvirtina ieškovė, Komisija tinkamai motyvavo savo išvadą, kad negalėjo įvertinti finansinių oro uostus eksploatuojančių įmonių ir oro transporto bendrovių santykių, kai minėtoje konstatuojamojoje dalyje patikslino, jog tos eksploatuojančios įmonės neveikė kaip rinkos ekonomikos sąlygomis veikiantys ūkio subjektai, nes tik įgyvendindavo autonominio regiono sukurtą ginčijamą pagalbos schemą.
- 125 Papildomai reikia pažymėti, kad atitinkamus oro uostus, t. y. Kaljario Elmo ir Olbijos, eksploatuojančios įmonės nepriklausė autonominiam regionui; beje, ieškovė šio fakto neginčija. Todėl minėtas regionas, kaip akcininkas, negalėjo tikėtis eksploatuojančioms įmonėms skirtų lėšų ilgesnio ar trumpesnio laikotarpio ekonominės grąžos, todėl privataus ūkio subjekto principas neturėjo būti taikomas ir dėl šios priežasties.
- 126 Iš to, kas išdėstyta, matyti: kadangi oro transporto bendrovių ir oro uostus eksploatuojančių įmonių sandoriai neturėjo būti nagrinėjami atsižvelgiant į privataus ūkio subjekto principą, Komisija neturėjo nagrinėti, kaip konkrečiai jis buvo taikomas ieškovės atveju.
- 127 Taigi, pirma, Komisija neturėjo atlikti ginčijamos sutarties papildomo pelningumo analizės. Todėl tariamas ginčijamo mokėjimo pelningumo įrodymas, kurį ieškovė pateikė atsakydama į Bendrojo Teismo klausimą, neturi reikšmės. Bet kuriuo atveju reikia konstatuoti, kad šis įrodymas negali būti laikomas tinkama papildomo pelningumo analize. Visų pirma pakanka pažymėti, kad ieškovė kaip reikšmės turinčias pajamas nurodo visus oro uosto mokesčius, sumokėtus SOGAER 2011–2015 m. Taip ji įtraukia beveik dvejų metų iki ginčijamoje sutartyje numatytos reklamos kampanijos pradžios oro uosto mokesčius ir neįvertina šių mokesčių sumos, kuri būtų gauta padidėjus Kaljario Elmo oro uosto lankomumui dėl minėtos kampanijos. Be to, kaip reikšmės turinčias išlaidas ieškovė nurodo tik ginčijamą mokėjimą ir neatsižvelgia į kitas SOGAER išlaidas, susijusias, be kita ko, su tokiu padidėjusiu šio oro uosto lankomumu.
- 128 Dėl likusios dalies pakanka konstatuoti, kad ieškovė klaidingai aiškina ginčijamo sprendimo 376 konstatuojamąją dalį, kurioje nėra nagrinėjamos papildomo pelningumo analizės sąlygos. Ši konstatuojamoji dalis yra susijusi su atskiru klausimu, ar išlaidos oro uostus eksploatuojančių įmonių ir oro transporto bendrovių sudarytose sutartyse numatytoms rinkodaros paslaugoms laikytinos išlaidomis, kurias paprastai turi padengti šios bendrovės.

- 129 Antra, priešingai, nei teigia ieškovė, Komisija neprivalėjo oro uostus eksploatuojančių bendrovių savo iniciatyva prašyti pateikti galimą oro transporto bendrovėms atliktų mokėjimų pelningumo *ex ante* analizę, nes tokia analizė taip pat buvo susijusi su konkrečiu privataus ūkio subjekto principo taikymu SOGAER lygiu. Be to, kaip teisingai pažymi Komisija, kai kurios suinteresuotosios šalys, įskaitant SOGAER, pateikė pastabas dėl privataus ūkio subjekto principo galimo taikymo kartu su, kaip mano šios šalys, reikšmingais dokumentais, nors ieškovė nedalyvavo administracinėje procedūroje.
- 130 Šiomis aplinkybėmis Komisijai negalima priekaištauti dėl to, kad ji neatsižvelgė į galimas faktines ar teises aplinkybes, kurios jai galėjo būti nurodytos per administracinę procedūrą, tačiau tai nebuvo padaryta, nes Komisija savo iniciatyva ir remdamasi spėjimais neprivalo nustatyti, kokios aplinkybės jai galėjo būti nurodytos (šiuo klausimu žr. 2019 m. rugsėjo 12 d. Bendrojo Teismo sprendimo *Achemos Grupė ir Achema / Komisija*, T-417/16, nepaskelbtas Rink., nagrinėjamas apeliacine tvarka, EU:T:2019:597, 60 punktą).
- 131 Trečia, per posėdį ieškovė tvirtino, jog aplinkybė, kad, kaip nurodyta šio sprendimo 24 punkte, be SOGAER sumokėtos 30 000 EUR sumos, per reklamos kampaniją, dėl kurios buvo sudaryta ginčijama sutartis, ji investavo dar 10 000 EUR, patvirtina, kad SOGAER veikė kaip privatus ūkio subjektas; šis argumentas taip pat nesvarbus.
- 132 Be to, nors ieškovė iš tiesų grindžia savo argumentą jurisprudencija, pagal kurią viešųjų ir privačių subjektų dalyvavimas panašiomis sąlygomis vykdant tą patį konkretų sandorį leidžia daryti išvadą, kad greičiausiai šis sandoris atliekamas privataus ūkio subjekto principą galinčiomis tenkinti sąlygomis (šiuo klausimu žr. 2000 m. gruodžio 12 d. Sprendimo *Alitalia / Komisija*, T-296/97, EU:T:2000:289, 81 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją), toks argumentas turi būti atmestas. Šiuo atveju negalima laikyti, kad SOGAER panašiomis sąlygomis dalyvavo vykdant tą patį sandorį kaip ir ieškovė, nes SOGAER nėra oro transporto bendrovė. Taigi SOGAER negalėjo tikėtis tokio pelno, kokio tikėjosi ieškovė finansiškai dalyvaudama šioje kampanijoje, būtent, be kita ko, pelno iš padidėjusio bilietų pardavimo ar paslaugų teikimo orlaiviuose, skraidinančiuose atitinkamais oro maršrutais.
- 133 Galiausiai dėl ieškovės teiginio, kad privataus ūkio subjekto principas turėjo būti taikomas oro uostus eksploatuojančių įmonių lygiu, nes pačiame ginčijamame sprendime, ypač jo 382 ir 385 konstatuojamosiose dalyse, nurodyta, kad jis netaikomas autonominio regiono lygiu, reikia konstatuoti, kad ieškovė klaidingai aiškina šias konstatuojamąsias dalis. Iš tikrųjų iš šių konstatuojamųjų dalių matyti, kad vertinant valstybės pagalbos buvimą šio regiono lygiu privataus ūkio subjekto principas neturėjo būti taikomas, nes regionas siekė įgyvendinti viešosios politikos tikslus, o ne užsitikrinti grąžą, kurios privatus ūkio subjektas galėjo tikėtis sudarydamas sandorius su oro transporto bendrovėmis.
- 134 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, pirmojo ieškinio pagrindo antrą dalį reikia atmesti kaip iš dalies nepriimtina ir iš dalies nepagrįstą; todėl reikia atmesti visą pirmąjį pagrindą.

Dėl antrojo ieškinio pagrindo, grindžiamo SESV 107 straipsnio 1 dalies pažeidimu, nes Komisija neįrodė, kad pagalba, kurią pasinaudojo ieškovė, iškraipė arba galėjo iškraipyti konkurenciją ir darė poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai

- 135 Grįsdama antrąjį ieškinio pagrindą, grindžiamą tuo, kad Komisija neįrodė, jog pagalba, kurią gavo ieškovė, iškraipė ar galėjo iškraipyti konkurenciją ir darė poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai, pirmoje dalyje ieškovė teigia, kad Komisija turėjo nustatyti, kaip ginčijamas mokėjimas, o ne ginčijama pagalbos schema iškraipė arba galėjo iškraipyti konkurenciją ir darė poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai. Subsidiariai pateiktoje antroje dalyje ieškovė teigia, kad net darant prielaidą, jog Komisija galėjo išnagrinėti tik minėtą schemą, ginčijamas sprendimas yra nepakankamai motyvuotas, kiek tai susiję su teiginiu, kad ši schema galėjo iškraipyti konkurenciją ir daryti poveikį prekybai.

136 Komisija prašo atmesti antrąjį ieškinio pagrindą kaip iš dalies nepriimtina ir iš dalies nepagrįstą. Konkrečiai kalbant, tiek, kiek ieškovė teigia, kad ginčijamas mokėjimas yra individuali pagalba, suteikta *ad hoc*, o ne taikant pagalbos schemą, pirma dalis yra nepriimtina.

Dėl pirmos dalies, susijusios su ginčijamo mokėjimo nagrinėjimu vietoje ginčijamos pagalbos schemos

137 Ieškovė teigia, kad atsižvelgiant į tai, jog iš atitinkamų šešiolikos oro transporto bendrovių jai buvo atliktas mažiausias, t. y. 30 000 EUR, mokėjimas, negalima sutikti su tuo, kad visas šias bendroves Komisija vertintų vienodai ir nenagrinėtų ginčijamo mokėjimo atskirai. Be to, ji mano, kad Komisija negalėjo nagrinėti tik ginčijamos pagalbos schemos poveikio konkurencijai ir valstybių narių tarpusavio prekybai, nes šis ginčas nėra susijęs su pagalbos schema.

138 Remdamasi, be kita ko, 2011 m. birželio 9 d. Sprendime *Comitato „Venezia vuole vivere“ ir kt. / Komisija* (C-71/09 P, C-73/09 P ir C-76/09 P, EU:C:2011:368, 63 punktas) suformuota jurisprudencija, Komisija teigia, kad pagalbos schemos atveju, kaip šioje byloje, ji gali apsiriboti atitinkamos schemos požymių vertinimu tam, kad sprendimo motyvuose išnagrinėtų, ar dėl didelių pagalbos sumų ar procentinės dalies, palaikomų investicijų savybių ar kitų sąlygų, kurios numatytos šioje schemoje, ji suteikia jos gavėjams didelę naudą konkurentų atžvilgiu ir gali būti labiausiai naudinga įmonėms, kurios verčiasi prekyba tarp valstybių narių. Taigi sprendime dėl tokios schemos Komisija neturi kiekvienu konkrečiu atveju analizuoti pagal šią schemą suteiktos pagalbos.

139 Be to, Komisijos teigimu, kiek ieškovė nurodo, jog ginčijamas mokėjimas yra individuali pagalba *ad hoc*, o ne individuali pagalba, suteikta taikant pagalbos schemą, ir taip nesutinka su ginčijamų priemonių kvalifikavimu kaip „pagalbos schemos“, ji nepateikia nei paaiškinimų, nei *a fortiori* jos poziciją pagrindžiančių įrodymų, todėl toks argumentas nepriimtinas. Maža to, šis argumentas nepagrįstas, nes oro uostus eksploatuojančios įmonės neturi jokios diskrecijos ir tik perduoda individualią pagalbą pagal ginčijamą pagalbos schemą.

140 Šiuo klausimu iš karto reikia pažymėti, kad pirmajame ieškinio pagrinde ieškovė teigė, jog Komisija turėjo įvertinti valstybės pagalbos buvimą SOGAER, o ne autonominio regiono lygiu. Šie argumentai buvo atmesti kaip nepagrįsti.

141 Todėl tiek, kiek ieškovės argumentai, pateikti grindžiant antrojo ieškinio pagrindo pirmą dalį, grindžiami argumentais, pateiktais pirmojo ieškinio pagrindo pirmoje dalyje, t. y. kad ginčijamą mokėjimą reikėtų nagrinėti atskirai, nes SOGAER yra reikšmingas lygis vertinant valstybės pagalbos buvimą, reikia pažymėti, kad jie grindžiami klaidinga prielaida, todėl turi būti atmesti kaip nepagrįsti. Šios išvados nepaneigia ieškovės padaryta nuoroda į ginčijamo sprendimo 48 konstatuojamąją dalį, kurioje paprasčiausiai konstatuojama, kad siekdamas vykdyti 2 veiklą oro uostus eksploatuojančios įmonės turi sudaryti rinkodaros susitarimus.

142 Vis dėlto tiek, kiek ieškovė, kaip teigia Komisija, nori nesutikti su ginčijamų priemonių kvalifikavimu kaip pagalbos schemos, taip pat reikia išnagrinėti, ar šis ieškovės argumentavimo aspektas yra priimtinas, o tam tikrais atvejais ir pagrįstas.

143 Bendrajam Teismui pasiteiravus dėl tokių argumentų priimtimumo ieškovė nurodė mananti, kad paaiškino savo poziciją šiuo klausimu pateikdama pirmąjį ieškinio pagrindą, kuriame teigė, kad Komisija, vertindama valstybės pagalbos buvimą, turėjo išnagrinėti ginčijamą sutartį, o ne ginčijamą pagalbos schemą, kuri nėra svarbi. Beje, toks požiūris atitinka ginčijamo sprendimo 48 konstatuojamąją dalį, kurioje aiškiai paminėti oro uostus eksploatuojančių įmonių ir oro transporto bendrovių sudaryti rinkodaros susitarimai. Taigi ieškovė mano, kad savo nepriimtimumo pagrindu Komisija siekė perkelti įrodinėjimo pareigą, nes būtent ji turėjo patikrinti, ar ši oro uostą eksploatuojanti įmonė vykdė veiklą kaip rinkos ekonomikos sąlygomis veikiantis privatus ūkio subjektas, turėdama omenyje tai, kad SOGAER yra valstybės įmonė.

- 144 Be to, remdamasi 2019 m. vasario 14 d. Sprendimo *Belgija ir Magnetrol International / Komisija* (T-131/16 ir T-263/16, šiuo metu nagrinėjamas apeliacine tvarka, EU:T:2019:91) 87 punktu, ieškovė priduria, kad kvalifikavimas kaip pagalbos schemos siejamas, be kita ko, su sąlyga, kad atitinkamos valdžios institucijos neturi diskrecijos dėl atitinkamos pagalbos pagrindinių aspektų nustatymo ir jos suteikimo tikslingumo, o šiuo atveju taip nėra, nes ginčijamame sprendime visiškai nekalbama apie tai, kad įgyvendindamos ginčijamą pagalbos schemą oro uostus eksploatuojančios įmonės neturi jokios diskrecijos.
- 145 Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 21 straipsnio pirmą pastraipą, kuri procesui Bendrajame Teisme taikoma pagal to paties statuto 53 straipsnio pirmą pastraipą, ir pagal Procedūros reglamento 76 straipsnio d punktą ieškinyje turi būti nurodytas ginčo dalykas, pagrindai ir argumentai, kuriais remiamasi, ir šių pagrindų santrauka. Šios nuorodos turi būti pakankamai aiškios ir tikslios, kad atsakovas galėtų pasirėngti gynybai, o Bendrasis Teismas – vykdyti teisminę kontrolę. Siekiant užtikrinti teisinį saugumą ir gerą teisingumo vykdymą, tam, kad ieškinyje būtų priimtinas, reikia, kad esminės faktinės ir teisinės aplinkybės, kuriomis jis pagrįstas, bent glaustai, bet nuosekliai ir suprantamai, būtų nurodytos pačiame ieškinio tekste (šiuo klausimu žr. 2012 m. balandžio 19 d. Sprendimo *Evropaiki Dynamiki / Komisija*, T-49/09, nepaskelbtas Rink., EU:T:2012:186, 90 punktą ir 2013 m. spalio 16 d. Sprendimo *TF1 / Komisija*, T-275/11, nepaskelbtas Rink., EU:T:2013:535, 95 punktą).
- 146 Šiuo atveju iš šio sprendimo 137 punkte išdėstytų argumentų matyti, kad ieškovė iš esmės tik tvirtino, jog negalima sutikti su tuo, kad visas oro transporto bendrovės Komisija vertintų vienodai ir kad šis ginčas nesusijęs su pagalbos schema. Ginčijamą pagalbos schemą ieškovė taip pat paminėjo trečiajame ieškinio pagrinde, bet tik siekdama nurodyti, kad „ginčas susijęs ne su pagalbos oro transporto bendrovėms schema, o su konkrečiu įpareigojimu grąžinti“, nustatytu ginčijamame sprendime. Reikia konstatuoti, kad ieškovė nepaaiškina, kodėl Komisija ginčijamo sprendimo 349 konstatuojamojoje dalyje klaidingai nusprendė, kad ginčijamos priemonės yra pagalbos schema, kaip ji suprantama pagal Reglamento 2015/1589 1 straipsnio d punktą, juo labiau kad ji nesiremia nei šia konstatuojamąja dalimi, nei šia nuostata.
- 147 Žinoma, negalima atmesti galimybes, kad tam tikri argumentai, pateikti grindžiant pirmojo ieškinio pagrindo pirmą dalį, gali būti reikšmingi nagrinėjant argumentus, kuriais nesutinkama su ginčijamų priemonių kvalifikavimu kaip pagalbos schemos. Vis dėlto to nepakanka, kad būtų pripažinta, jog ieškovė paneigė šį kvalifikavimą. Iš tiesų toks kvalifikavimas kaip pagalbos schemos skiriasi nuo valstybės pagalbos buvimo vertinimo. Atliekant pastarąjį vertinimą reikia išnagrinėti, ar konkrečiu atveju yra įvykdyti SESV 107 straipsnio 1 dalyje numatyti keturi kumuliaciniai kriterijai. Atvirkščiai, kvalifikavimu kaip pagalbos schemos siekiama procedūros veiksmingumo tikslais leisti Komisijai tik per administracinę procedūrą atlikti šį nagrinėjimą bendrai dėl kelių individualios pagalbos atvejų (šiuo klausimu žr. 1994 m. spalio 5 d. Sprendimo *Italija / Komisija*, C-47/91, EU:C:1994:358, 21 punktą).
- 148 Kadangi ieškovė nepagrindė savo argumentų, kuriais nesutinkama su ginčijamų priemonių kvalifikavimu kaip pagalbos schemos, ji verčia Komisiją ir Bendrąjį Teismą spėlioti, kokie yra tikslūs faktiniai ir teisiniai argumentai ir vertinimai, kuriais gali būti grindžiamas jos prieštaravimas. Procedūros reglamento 76 straipsniu kaip tik siekiama išvengti tokios situacijos, kuri kelia grėsmę teisiniui saugumui ir yra nesuderinama su geru teisingumo vykdymu (šiuo klausimu žr. 2008 m. gegužės 19 d. Nutarties *TF1 / Komisija*, T-144/04, EU:T:2008:155, 57 punktą).
- 149 Iš to matyti, kad, priešingai, nei teigia ieškovė, reikalavimas, kad ji pagrįstų savo argumentą, nereiškia, jog perkeliama įrodinėjimo pareiga. Kadangi ginčijamame sprendime Komisija nusprendė, kad Įstatymas Nr. 10/2010 ir jo įgyvendinimo aktai yra pagalbos schema, ieškovė, jei nori ginčyti šį kvalifikavimą, turi pateikti atitinkamų argumentų.

- 150 Šios analizės nepaneigia apeliančios argumentas, grindžiamas 2019 m. vasario 14 d. Sprendimo *Belgija ir Magnetrol International / Komisija* (T-131/16 ir T-263/16, nagrinėjamas apeliacine tvarka, EU:T:2019:91) 87 punktu, nes apeliančios, atsakydama į Bendrojo Teismo klausimą, negali kompensuoti to, kad pačiame ieškinio tekste nėra pakankamai aiškiai ir tiksliai išdėstytas pagrindas, kuriuo nesutinkama su ginčijamų priemonių kvalifikavimu kaip pagalbos schemos, antraip Procedūros reglamento 76 straipsnio d punktas netektų prasmės (šiuo klausimu pagal analogiją žr. 2008 m. gegužės 19 d. Nutarties *TFI / Komisija*, T-144/04, EU:T:2008:155, 30 punktą).
- 151 Bet kuriuo atveju šis argumentas yra klaidingas. Oro uostus eksploatuojančios įmonės nėra „nacionalinės institucijos“, kurioms taikomas 2019 m. vasario 14 d. Sprendimo *Belgija ir Magnetrol International / Komisija* (T-131/16 ir T-263/16, nagrinėjamas apeliacine tvarka, EU:T:2019:91) 87 punkte nustatytas reikalavimas, pagal kurį nacionalinės valdžios institucijos, taikančios pagalbos schemą, negali turėti diskrecijos dėl atitinkamos pagalbos elementų nustatymo ir jos suteikimo tikslingumo, nes pagal Įstatymą Nr. 10/2010 ir jo įgyvendinimo aktus tokį vaidmenį vaidino autonominio regiono vykdomoji valdžia. Be to, priešingai, nei tvirtina ieškovė, iš ginčijamo sprendimo, visų pirma iš 360, 387, ir 402 konstatuojamųjų dalių, matyti, kad, Komisijos nuomone, minėtos eksploatuojančios įmonės neturėjo diskrecijos, nes pagal ginčijamą pagalbos schemą atlikdavo tarpininko vaidmenį.
- 152 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad antrojo ieškinio pagrindo pirmą dalį reikia atmesti kaip iš dalies nepriimtina ir iš dalies nepagrįstą.

Dėl antrojo ieškinio pagrindo antros dalies, susijusios su nepakankamu motyvavimu dėl ginčijamos pagalbos schemos poveikio konkurencijai ir valstybių narių tarpusavio prekybai

- 153 Iš esmės ieškovė teigia, kad net darant prielaidą, jog Komisija galėjo nagrinėti tik ginčijamą pagalbos schemą, ginčijamas sprendimas yra nepakankamai motyvuotas, kiek tai susiję su tuo, kad ši schema galėjo iškraipyti konkurenciją ir daryti poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai. Konkrečiai kalbant, iš esmės ginčijamo sprendimo 390–392 konstatuojamosiose dalyse Komisija tik pateikė pasikartojančius argumentus, kuriuos sudaro teiginiai dėl oro transporto sektoriaus liberalizavimo, tačiau nepaaiškino, kaip ieškovė gavo didelę naudą, kaip to reikalaujama pagal 1987 m. spalio 14 d. Sprendime *Vokietija / Komisija* (248/84, EU:C:1987:437, 18 punktas) suformuotą jurisprudenciją.
- 154 Komisija mano, kad ginčijamo sprendimo 390–392 konstatuojamosios dalys, kuriose pateiktų išvadų ieškovė neginčijo, yra pakankamai pagrįstos atsižvelgiant į atitinkamą jurisprudenciją, taip pat 1987 m. spalio 14 d. Sprendimą *Vokietija / Komisija* (248/84, EU:C:1987:437).
- 155 Norint nacionalinę priemonę kvalifikuoti kaip valstybės pagalbą, reikia ne nustatyti atitinkamos pagalbos realų poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai ir faktinį konkurencijos iškraipymą, bet tik išnagrinėti, ar ši pagalba gali paveikti prekybą ir iškraipyti konkurenciją (šiuo klausimu žr. 2005 m. gruodžio 15 d. Sprendimo *Italija / Komisija*, C-66/02, EU:C:2005:768, 111 punktą ir 2011 m. birželio 9 d. Sprendimo *Comitato „Venezia vuole vivere“ ir kt. / Komisija*, C-71/09 P, C-73/09 P ir C-76/09 P, EU:C:2011:368, 134 punktą).
- 156 Konkrečiai kalbant, kai valstybės narės suteikta pagalba sustiprina įmonės padėtį, palyginti su kitų Sąjungos vidaus prekyboje konkuruojančių įmonių padėtimi, reikia laikyti, kad pagalba turėjo įtakos šiai prekybai (žr. 2014 m. spalio 9 d. Sprendimo *Ministerio de Defensa ir Navantia*, C-522/13, EU:C:2014:2262, 51 ir 52 punktą ir juose nurodytą jurisprudenciją).
- 157 Be to, pagalbos schemos atveju Komisija gali apsiriboti atitinkamos schemos požymių vertinimu tam, kad sprendimo motyvuose išnagrinėtų, ar dėl didelių pagalbos sumų ar procentinės dalies, palaikomų investicijų savybių ar kitų sąlygų, kurios numatytos šioje schemoje, ji suteikia jos gavėjams didelę naudą konkurentų atžvilgiu ir gali būti naudingiausia įmonėms, užsiimančioms prekyba tarp valstybių

narių. Taigi sprendime dėl tokios schemos Komisija neturi kiekvienu konkrečiu atveju atlikti pagal šią schemą skirtos pagalbos analizės. Tik susigrąžinant pagalbą būtina tikrinti kiekvienos susijusios įmonės individualią padėtį (šiuo klausimu žr. 1987 m. spalio 14 d. Sprendimo *Vokietija / Komisija*, 248/84, EU:C:1987:437, 18 punktą ir 2011 m. birželio 9 d. Sprendimo *Comitato „Venezia vuole vivere“ ir kt. / Komisija*, C-71/09 P, C-73/09 P ir C-76/09 P, EU:C:2011:368, 63 punktą).

- 158 Nagrinėjamu atveju ginčijamo sprendimo 390–392 konstatuojamosiose dalyse Komisija paaiškino, kad oro transporto bendrovės, gaunančios oro uosto valdytojų mokėjimus pagal ginčijamą pagalbos schemą, veiklą vykdė sektoriuje, kuriam būdinga intensyvi ūkio subjektų iš skirtingų valstybių narių konkurencija, taigi vykdė prekybą Sąjungoje. Be to, reikia pažymėti, kad, kaip, beje, matyti iš ginčijamo sprendimo ir visų pirma iš 427 konstatuojamojoje dalyje pateiktos 15 lentelės, oro transporto bendrovėms atliktų mokėjimų sumos galėjo būti didelės.
- 159 Atsižvelgiant į šio sprendimo 155–157 punktuose primintus principus, priešingai, nei teigia ieškovė, ginčijamo sprendimo 390–392 konstatuojamosios dalys buvo pakankamos, kiek tai susiję su Komisijai tenkančia pareiga motyvuoti, ir Komisija neturėjo paaiškinti, kaip ieškovė gavo didelės naudos iš ginčijamos pagalbos schemos (šiuo klausimu žr. 2002 m. kovo 7 d. Sprendimo *Italija / Komisija*, C-310/99, EU:C:2002:143, 88 ir 89 punktus ir 2011 m. birželio 9 d. Sprendimo *Comitato „Venezia vuole vivere“ ir kt. / Komisija*, C-71/09 P, C-73/09 P ir C-76/09 P, EU:C:2011:368, 114 ir 121 punktus).
- 160 Vadinas, antrojo ieškinio pagrindo antrą dalį reikia atmesti kaip nepagrįstą; taigi reikia atmesti visą antrąjį ieškinio pagrindą.

Dėl trečiojo ieškinio pagrindo, grindžiamo tuo, kad Komisija savo iniciatyva neišnagrinėjo, ar ginčijamas mokėjimas yra „de minimis“ pagalba

- 161 Trečiajame ieškinio pagrinde, kurį sudaro dvi dalys, ieškovė iš esmės teigia, kad Komisija padarė klaidą, kai, pirma, savo iniciatyva neišnagrinėjo, ar ginčijamas mokėjimas yra *de minimis* pagalba, ir, antra, nusprendė, kad 2006 m. *de minimis* reglamentas netaikomas minėtam mokėjimui.
- 162 Komisija prašo atmesti trečiąjį ieškinio pagrindą kaip nereikšmingą ir bet kuriuo atveju kaip nepagrįstą.

Dėl trečiojo ieškinio pagrindo pirmos dalies, susijusios su ginčijamo mokėjimo „de minimis“ pobūdžio nagrinėjimu savo iniciatyva

- 163 Ieškovė teigia, kad vertindama valstybės pagalbos buvimą Komisija padarė klaidą, kai nepatikrino, ar ginčijamas mokėjimas buvo *de minimis* pobūdžio, nes toks patikrinimas yra glaudžiai susijęs su poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai kriterijaus nagrinėjimu, taigi tai teisės klausimas, kurį Komisija visada turi nagrinėti savo iniciatyva.
- 164 Šios išvados nepaneigia jurisprudencija, suformuota 2011 m. birželio 9 d. Sprendime *Comitato „Venezia vuole vivere“ ir kt. / Komisija* (C-71/09 P, C-73/09 P ir C-76/09 P, EU:C:2011:368); Komisija ja rėmėsi teigdama, kad vertinant pagalbos schemą galimą priemonių *de minimis* pobūdį turi išnagrinėti nacionalinės valdžios institucijos. Iš tikrųjų toje byloje Komisija, priešingai nei šioje byloje, *de minimis* pagalbos klausimą iš pradžių aiškiai išnagrinėjo savo 1999 m. lapkričio 25 d. Sprendimo 2000/394/EB dėl pagalbos priemonių Venecijoje ir Kjudžoje įsteigtoms įmonėms, numatytų įstatymuose Nr. 30/1997 ir Nr. 206/1995, nustatančiuose socialinio draudimo įmokų sumažinimą (OL L 150, 2000, p. 50), kuris buvo ginčijamas tame teismo sprendime, 110 konstatuojamojoje dalyje. Be to, priešingai nei ginčijamo sprendimo, kuriame aptariama tik su vidaus rinka nesuderinama pagalba, Sprendimo 2000/394 rezoliucinė yra „mišri“; joje nurodoma susigrąžinti tam tikrą nesuderinamą pagalbą, bet nuspręsta, kad kita pagalba yra suderinama su vidaus rinka, todėl vykdydamos šį sprendimą nacionalinės valdžios institucijos turėjo atlikti savarankišką tyrimą. Galiausiai nagrinėjamoje

byloje ginčijamo sprendimo rezoliucinės dalies 1 straipsnio 2 dalyje ieškovė įvardijama kaip pagalbos gavėja, o rezoliucinės dalies 2 straipsnio 1 dalyje reikalaujama ją susigrąžinti, taip neleidžiant nacionalinės valdžios institucijoms atlikti savarankiško tyrimo, o Sprendimo 2000/394 rezoliucinėje dalyje nebuvo nurodyti pagalbos, kurią buvo nurodyta susigrąžinti, gavėjai.

- 165 Komisija taip pat neteisingai teigia, kad savo iniciatyva neprivalėjo nagrinėti *de minimis* pagalbos buvimo, nes ieškovė per administracinę procedūrą jos to neprašė. Todėl 2013 m. sausio 22 d. Sprendimas *Salzgitter / Komisija* (T-308/00 RENV, EU:T:2013:30, 121 punktą), kuriuo remiasi Komisija, nėra svarbus, nes to sprendimo ištrauka, kuria remiasi Komisija, yra susijusi su priemonės atrankinio pobūdžio kriterijumi, o ne, kaip šiuo atveju, poveikio prekybai kriterijumi. Be to, per administracinę procedūrą, vykusią prieš priimant sprendimą, kuris buvo ginčijamas minėtame sprendime, Vokietijos Federacinė Respublika netvirtino, kad Komisijos nagrinėtos apmokestinimo tvarkos ir atskiros apmokestinimo tvarkos koegzistavimas galėjo paneigti dalies ginčijamų lengvatų, kurių ieškovė gavo toje byloje, atrankinį pobūdį. Šis neveikimas buvo susijęs su reikšmingomis faktinėmis aplinkybėmis, todėl tai buvo faktinių aplinkybių klausimas, o nagrinėjamoje byloje tariamas ieškovės neveikimas yra susijęs su ginčijamo mokėjimo *de minimis* pobūdžiu, taigi tai yra teisės klausimas, kurį Komisija turėjo išnagrinėti savo iniciatyva.
- 166 Komisija prašo atmesti trečiojo ieškinio pagrindo pirmą dalį kaip nepagrįstą.
- 167 Šiuo klausimu reikia priminti, kad nagrinėdama pagalbos schemą Komisija gali apsiriboti nagrinėjamos schemos požymių analize ir neprivalo atlikti kiekvienu konkrečiu atveju pagal tokią schemą skirtos pagalbos analizės. Tik susigrąžinant pagalbą reikės nacionaliniu mastu patikrinti kiekvienos atitinkamos įmonės individualią situaciją (žr. 2011 m. birželio 9 d. Sprendimo *Comitato „Venezia vuole vivere“ ir kt. / Komisija*, C-71/09 P, C-73/09 P ir C-76/09 P, EU:C:2011:368, 63 punktą).
- 168 Darytina išvada, kad, priešingai, nei teigia ieškovė, Komisija neturėjo nagrinėti, ar ginčijamas mokėjimas buvo *de minimis* pobūdžio, nes ši nagrinėjimą turi atlikti Italijos valdžios institucijos pagalbos susigrąžinimo stadijoje.
- 169 Šios išvados nepaneigia trys ieškovės argumentai, pateikti siekiant apriboti šio sprendimo 167 punkte nurodytos jurisprudencijos taikymo sritį ir norint atskirti ginčijamą sprendimą nuo Sprendimo 2000/394, kuris buvo ginčijamas ieškinyje, dėl kurio suformuota ta jurisprudencija.
- 170 Pirma, dėl to, kad, priešingai nei šioje byloje, Sprendimo 2000/394 110 konstatuojamojoje dalyje buvo aiškiai paminėtos *de minimis* taisyklės, pakanka konstatuoti, kad toje 110 konstatuojamojoje dalyje Komisija konkrečiai nenagrinėjo tame sprendime nagrinėtų priemonių *de minimis* pobūdžio; Komisija teisingai pažymi, kad ji pateikė tik bendro pobūdžio nuorodą į *de minimis* taisykles. Todėl analogiškos konstatuojamosios dalies nebuvimas ginčijamame sprendime negali pateisinti šios bylos atskyrimo nuo reikšmingų bylos, kurioje priimtas 2011 m. birželio 9 d. Sprendimas *Comitato „Venezia vuole vivere“ ir kt. / Komisija* (C-71/09 P, C-73/09 P ir C-76/09 P, EU:C:2011:368), aplinkybių. Tokia išvada darytina taip pat dėl to, kad, kaip pažymi Komisija, pagal SESV 288 straipsnį *de minimis* reglamentai tiesiogiai taikomi visose valstybėse narėse.
- 171 Beje, Teisingumo Teismas jau buvo atmetęs Bendrojo Teismo teiginius, panašius į apeliančės pateiktus argumentus. 2008 m. lapkričio 28 d. Sprendime *Hotel Cipriani ir kt. / Komisija* (T-254/00, T-270/00 ir T-277/00, EU:T:2008:537, 100–111 ir 251–252 punktai) Bendrasis Teismas nusprendė, kad nors nacionalinės valdžios institucijos, vykdydamos toje byloje nagrinėjamą sprendimą, kiekvienu atskiru atveju neprivalėjo tikrinti, ar įvykdytos SESV 107 straipsnio 1 dalies taikymo sąlygos, nagrinėtu atveju tos institucijos neturėjo susigrąžinti individualios *de minimis* pagalbos, nes Sprendimas 2000/394, atsižvelgiant į jo 110 konstatuojamąją dalį, turi būti aiškinamas taip, kad *de minimis* taisyklę atitinkančių priemonių negalima kvalifikuoti kaip pagalbos. Vis dėlto 2011 m. birželio 9 d. Sprendime *Comitato „Venezia vuole vivere“ ir kt. / Komisija* (C-71/09 P, C-73/09 P ir C-76/09 P, EU:C:2011:368) Teisingumo Teismas, išnagrinėjęs apeliacinį skundą dėl 2008 m. lapkričio 28 d. Sprendimo *Hotel*

Cipriani ir kt. / Komisija (T-254/00, T-270/00 ir T-277/00, EU:T:2008:537), nusprendė, kad tiek, kiek darydamas tokią išvadą, Bendrasis Teismas rėmėsi klaidingu minėto sprendimo taikymo srities aiškinimu, pagal kurį nacionalinės valdžios institucijos neprivalo kiekvienu konkrečiu atveju tikrinti, ar dėl suteikto pranašumo gavėjų atžvilgiu gali būti iškraipyta konkurencija ir daromas poveikis prekybai Bendrijos viduje, jis nepaisė ankstesnės Teisingumo Teismo jurisprudencijos, pagal kurią, kai Komisija priima bendrą ir abstraktų sprendimą dėl valstybės pagalbos schemos, kurią ji pripažįsta nesuderinama su bendrąja rinka, ir nurodo susigrąžinti pagal šią schemą gautas sumas, valstybė narė turi išnagrinėti kiekvienos įmonės, kuriai taikomas toks susigrąžinimas, individualią situaciją (šiuo klausimu žr. 2011 m. birželio 9 d. Sprendimo *Comitato „Venezia vuole vivere“ ir kt. / Komisija* (C-71/09 P, C-73/09 P ir C-76/09 P, EU:C:2011:368, 61–64 ir 114–117 punktus).

172 Antra, dėl argumento, susijusio su Sprendimo 2000/394 rezoliucinės dalies „mišriu“ pobūdžiu, pakanka pažymėti, kad, atsižvelgiant į šio sprendimo 171 punkte išdėstytus samprotavimus, nurodydamas, jog nacionalinės valdžios institucijos turi atlikti individualų nagrinėjimą, Teisingumo Teismas ne rėmėsi šia aplinkybe, o priminė jurisprudenciją dėl nacionalinių valdžios institucijų pareigų vykdančios Komisijos sprendimą dėl pagalbos schemos.

173 Trečia, Sprendimo 2000/394 rezoliucinėje dalyje iš tiesų konkrečiai nenurodyti su vidaus rinka nesuderinamos pagalbos gavėjai, priešingai nei ginčijamo sprendimo rezoliucinės dalies 1 straipsnio 2 dalyje, kurioje įvardijama ieškovė. Tačiau ši aplinkybė nėra svarbi, nes patikrinti ieškovės individualią situaciją būtina turi Italijos valdžios institucijos; Komisija nagrinėja tik ginčijamos pagalbos schemos požymius. Bet kuriuo atveju iš ginčijamo sprendimo rezoliucinės dalies (ne tik jo 1 straipsnio 2 dalies) matyti, kad Komisija tikisi, jog Italijos valdžios institucijos individualiai išnagrinės pagalbos gavėjų situaciją, nes tos rezoliucinės dalies 4 straipsnyje ji Italijos Respublikos prašo pateikti jai tikslų pagalbos gavėjų sąrašą, bendrą iš kiekvieno gavėjo susigrąžintiną sumą ir išsamų priemonių, kurių jau imtasi ir ketinama imtis ginčijamam sprendimui įvykdyti, apibūdinimą.

174 Šiuo klausimu nustatyta, kad Italijos valdžios institucijos pranešė ieškovei apie sprendimą susigrąžinti pagalbą. Ieškovė, per posėdį paklausus jos apie tai, kitaip, nei teigė susirašinėdama su Komisija po ginčijamo sprendimo priėmimo, atsakė, kad neskundė minėto sprendimo nacionaliniame teisme. Atsižvelgiant į pirmiau nurodytą jurisprudenciją dėl atitinkamų Komisijos ir nacionalinių valdžios institucijų vaidmenų, ieškovė negali pasinaudoti šiuo ieškiniu, kad ištaisytų situaciją, kuomet ji nerūpestingai nepateikė tokio skundo nacionaliniame teisme.

175 Dėl likusios dalies pažymėtina, kad reikia atmesti ieškovės argumentus, kuriais ji ginčija bylos, kurioje priimtas 2013 m. sausio 22 d. Sprendimas *Salzgitter / Komisija* (T-308/00 RENV, EU:T:2013:30), reikšmingumą. Kadangi pagalbos gavėjų individualios situacijos nagrinėjimą turi atlikti nacionalinės valdžios institucijos, o ne Komisija, klausimas, ar Komisija turėjo išnagrinėti vienintelio ginčijamo mokėjimo *de minimis* pobūdį, nors ieškovė jos neprašė, yra nereikšmingas.

176 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad trečiojo ieškinio pagrindo pirmą dalį reikia atmesti.

Dėl trečiojo ieškinio pagrindo antros dalies, susijusios su „de minimis“ reglamentų taikymu

177 Ieškovė remiasi tuo, kad ginčijamas mokėjimas yra *de minimis* pobūdžio, ir teigia, kad šis mokėjimas atitinka 2006 m. *de minimis* reglamento reikalavimus.

178 Pirmiausia dėl 2006 m. *de minimis* reglamento taikymo srities ieškovė mano, kad šiuo atveju šis reglamentas taikomas *ratione materiae* ir *ratione temporis*, o ne 2013 m. *de minimis* reglamentas, kaip leido suprasti Komisija 2017 m. rugpjūčio 18 d. elektroniniame laiške.

- 179 Tada dėl sąlygų, kurios turi būti įvykdytos, kad pagalba galėtų būti laikoma *de minimis* pagalba, ieškovė mano, kad *de minimis* reglamento 2 straipsnio 2 dalyje nustatyta 200 000 EUR per trejus mokestinius metus riba šiuo atveju nebuvo viršyta, nes ginčijamo mokėjimo didis yra 30 000 EUR. Tokia išvada juo labiau darytina kalbant apie finansavimo išlaidų dydį, kuris buvo reikšmingas, kaip ieškovė teigė antrajame ieškinio pagrinde. Be to, Komisija neteisingai tvirtina, jog mažai tikėtina, kad dėl *Lufthansa* grupei, kuriai priklauso ieškovė, daug kartų skirtos pagalbos 200 000 EUR riba nebus viršyta. Konkrečiai kalbant, negalima atsižvelgti į kitiems *Lufthansa* grupės subjektams suteiktą pagalbą, nes „funkcinė įmonės sąvoka“, kuria remiasi Komisija, negali būti taikoma, nes nepateikta 2006 m. *de minimis* reglamente.
- 180 Ieškovė nesutinka, kad ginčijamam mokėjimui turi būti taikoma Komisijos 2017 m. rugpjūčio 18 d. elektroniniame laiške ir 2006 m. *de minimis* reglamento 2 straipsnio 4 dalyje numatyta sąlyga, pagal kurią reikalaujama, kad būtų galima tiksliai *ex ante* apskaičiuoti „bendrąją pagalbos ekvivalentą“.
- 181 Bet kuriuo atveju ieškovė nesutinka su tuo, kad ji turi įrodyti, jog šiuo atveju įvykdytos 2006 m. *de minimis* reglamento sąlygos. Šiame reglamente numatyta, kad pagalbos gavėjams tenka įrodinėjimo nacionalinės valdžios institucijoms pareiga, tačiau nenumatyta tokios pareigos įrodyti Komisijai.
- 182 Komisija prašo atmesti antrą dalį kaip nereikšmingą, nes net darant prielaidą, kad ginčijamas mokėjimas galėtų būti *de minimis* pobūdžio, tai konstatuoti turėtų Italijos valdžios institucijos. Bet kuriuo atveju ši antra dalis yra nepagrįsta, nes ieškovė neįrodė, kad nagrinėjamu atveju buvo laikomasi visų 2006 m. *de minimis* reglamento reikalavimų.
- 183 Šiuo klausimu pakanka pažymėti, kad argumentai, pateikti grindžiant trečiojo ieškinio pagrindo antrą dalį, yra nereikšmingi. Iš tikrųjų, kaip matyti išnagrinėjus trečiojo ieškinio pagrindo pirmą dalį, Komisija neprivalėjo nagrinėti ginčijamo mokėjimo tariamo *de minimis* pobūdžio. Tokiomis aplinkybėmis tokie argumentai, beje, pateikti iš esmės dėl Komisijos požiūrio, išdėstyto susirašinėjant elektroniniais laiškais po ginčijamo sprendimo priėmimo, nepaneigia šio sprendimo teisėtumo.
- 184 Dėl likusios dalies ieškovė per posėdį nurodė, kad 2013 m. balandžio 19 d. atliktas ginčijamas mokėjimas nebuvo finansuojamas iš autonominio regiono lėšų, nes, kaip matyti iš ginčijamo sprendimo 89 konstatuojamosios dalies b punkto, regionas iš tiesų patvirtino metines regionines išmokas bendrovėms SOGAER ir GEASAR 2013 m., bet galiausiai taip ir neišmokėjo.
- 185 Šiuo klausimu iš ginčijamo sprendimo 427 konstatuojamojoje dalyje pateiktos 15 lentelės ir iš ginčijamo sprendimo 113 konstatuojamojoje dalyje pateiktų SOGAER 2010–2013 m. veiklą apibendrinančių lentelių, kurias Komisija pateikė atsakydama į rašytinį Bendrojo Teismo klausimą, matyti, kad ginčijama sutartis turi būti laikoma sudaryta 2012 m. Todėl 2013 m. pavasarį atliktas ginčijamas mokėjimas patenka į SOGAER pervestą regioninę išmoką už 2012 m. Bet kuriuo atveju tiek, kiek ieškovė norėtų ginčyti šią išvadą, ši klausimą turi išnagrinėti Italijos valdžios institucijos, išnagrinėjusios jos individualią situaciją.
- 186 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, trečiąją ieškinio pagrindą, taigi ir visą ieškinį reikia atmesti.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 187 Pagal Procedūros reglamento 134 straipsnio 1 dalį iš pralaimėjusios šalies priteisiamos bylinėjimosi išlaidos, jei laimėjusi šalis to reikalavo. Kadangi ieškovė bylą pralaimėjo, iš jos priteisiamos bylinėjimosi išlaidos pagal Komisijos pateiktus reikalavimus.

Remdamasis šiais motyvais,

BENDRASIS TEISMAS (pirmoji išplėstinė kolegija)

nusprendžia:

- 1. Atmesti ieškinį.**
- 2. Priteisti iš *Germanwings GmbH* bylinėjimosi išlaidas.**

Papasavvas

Svenningsen

Valančius

Csehi

Nihoul

Paskelbtas 2020 m. gegužės 13 d. viešame teismo posėdyje Liuksemburge.

Parašai.

Turinys

Ginčo aplinkybės	1
Dėl ginčijamų priemonių	1
Dėl autonominio regiono priimtų nuostatų	2
– Dėl Įstatymo Nr. 10/2010 3 straipsnio	2
– Dėl Įstatymo Nr. 10/2010 įgyvendinimo aktų	3
Dėl ginčijamos sutarties	4
Dėl ginčijamo sprendimo	5
Dėl įvykių po ginčijamo sprendimo	7
Procesas ir šalių reikalavimai	8
Dėl teisės	9
Dėl pirmojo ieškinio pagrindo, grindžiamo SESV 107 straipsnio 1 dalies pažeidimu dėl to, kad neišnagrinėjusi, ar SOGAER veikė kaip rinkos ekonomikos sąlygomis veikiantis privatus ūkio subjektas, Komisija neįrodė pagalbos buvimo	9
Dėl pirmojo ieškinio pagrindo pirmos dalies, susijusios su lygiu, kuris yra reikšmingas vertinant valstybės pagalbos buvimą	9
– Dėl pirmojo ieškinio pagrindo pirmos dalies priimtumo	10
– Dėl pirmojo ieškinio pagrindo pirmos dalies pagrįstumo	11
Dėl pirmojo ieškinio pagrindo antros dalies, susijusios su privataus ūkio subjekto principo taikymu SOGAER lygiu	18
– Dėl argumento, susijusio su finansavimo išlaidomis, priimtumo	19
– Dėl pirmojo ieškinio pagrindo antros dalies pagrįstumo	20
Dėl antrojo ieškinio pagrindo, grindžiamo SESV 107 straipsnio 1 dalies pažeidimu, nes Komisija neįrodė, kad pagalba, kurią pasinaudojo ieškovė, iškraipė arba galėjo iškraipyti konkurenciją ir darė poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai	21
Dėl pirmos dalies, susijusios su ginčijamo mokėjimo nagrinėjimu vietoje ginčijamos pagalbos schemos	22
Dėl antrojo ieškinio pagrindo antros dalies, susijusios su nepakankamu motyvavimu dėl ginčijamos pagalbos schemos poveikio konkurencijai ir valstybių narių tarpusavio prekybai	24
Dėl trečiojo ieškinio pagrindo, grindžiamo tuo, kad Komisija savo iniciatyva neišnagrinėjo, ar ginčijamas mokėjimas yra „de minimis“ pagalba	25
Dėl trečiojo ieškinio pagrindo pirmos dalies, susijusios su ginčijamo mokėjimo „de minimis“ pobūdžio nagrinėjimu savo iniciatyva	25

Dėl trečiojo ieškinio pagrindo antros dalies, susijusios su „de minimis“ reglamentų taikymu	27
Dėl bylinėjimosi išlaidų	28